

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Andra Kammaren. N:o 34.

Onsdagen den 30 April

kl. 7 e. m.

§ 1.

Till fortsatt föredragning anmäldes bevillningsutskottets betänkande n:o 7, angående tullbeviljningen, dervid i ordningen först förekom

Punkten 12.

Utskottet, som från Kongl. Maj:t fått emottaga, till den åtgärd utskottet kunde finna detsamma föranleda, ett af tullkomitén afgifvet utlåtande med förslag till förändrad lydelse af mom. 5 af § 9 i tulltaxeunderrättelserna m. m., hemställde med anledning deraf, att berörda moment måtte erhålla följande lydelse:

Ang. ändrad lydelse af 9 § 5 mom. i tulltaxeunderrättelserna.

Vill någon införa tull underkastade varor i ändamål att desamma åter utföra, antingen bearbetade i förening med inhemskt eller icke tullpliktigt utländskt råämne till produkt, som i mom. 1 omförmäles, eller ock bearbetade, med eller utan tillsats af sådant råämne, till annan produkt, än förut i denna § sagdt är, må vid införseln erlagd tullafgift kunna återfås under iakttagande af följande vilkor:

a) att den, som vill af sådan förmån komma i åtnjutande, skall derom hos generaltullstyrelsen göra skriftlig anmälan med uppgift om den varas beskaffenhet, som för vidare bearbetning skall till riket införas, samt om bearbetningens art äfvensom om den tullkammare, vid hvilken införseln skall ske; hvarefter generaltullstyrelsen bestämmer så väl den grund, efter hvilken restitution må åtnjutas, dervid hänsyn jemväl må tagas till vid exportvaras framställning oundviklig råämneshörlust, som ock den minsta kvantitet, hvilken får till utförsel angifvas;

b) att i hvarje förtullningsinlaga afsigten med införseln angifves;

c) att utförseln sker vid samma tullkammare, der införseln egt rum, så vida icke generaltullstyrelsen i särskildt fall annorlunda medgifvit;

Ang. ändrad
lydelse af 9 §
5 mom. i tull-
taxeundererrät-
telserna.

(Forts.)

d) att vid utförseln angifningsinlagan skall vara åtföljd af tillverkarens under edlig förpligtelse afgifna och af två trovärdige män till rättigheten bestyrkta försäkran, att exportvaran blifvit inom landet tillverkad och att till dess framställning användts en viss uppgifven mängd af för sådant ändamål från utlandet af tillverkaren införda, anmälda och förtullade varor;

e) att de, i enlighet med hvad ofvan föreskrifvits, vid utförseln lemnade uppgifter, så vidt möjligt är, af tullförvaltningen kontrolleras, för hvilket ändamål tullförvaltningen eger, om så anses nödigt, låta tekniskt undersöka varan;

f) att utförseln verificeras på sätt förut i denna § sagdt är;

g) att återutförseln eger rum och restitutionen sökes inom ett år från varans införsel, skolande restitutionsansökningen innehålla uppgift om tiden, då råvaran blifvit införd, och lägenheten, med hvilken införseln skett; samt

h) att varuegaren ställer sig till efterrättelse de ytterligare föreskrifter, hvilka generaltullstyrelsen må ega meddela till förekommande af missbruk utaf en sålunda medgifven förmån, samt godtgör alla de i och för restitutionsförmånens åtnjutande uppkommande kostnader.

Derest utländskt bränvin etc. — — (oförändradt) — — myckenhet normalliter.

b) att efter förestående moment måtte under samma § införas ett nytt moment så lydande:

6. Befinnes någon hafva för erhållande af tullrestitution enligt bestämmelserna i denna paragraf lemnat uppgift, som med verkliga förhållandet icke öfverensstämmer, kan generaltullstyrelsen förvägra honom rätt att vidare erhålla sådan restitution.

Reservationer emot denna utskottets hemställan hade anmälts af

herrar *J. Bengtsson* i Gullåkra och *S. Cederschiöld*, hvilka ansett att utskottets hemställan i denna punkt, i hvad samma hemställan afsåge förändrad lydelse af nämnda författningsrum, bort på följande sätt affattas:

»Vill någon införa tull underkastade varor i ändamål att desamma åter utföra, antingen bearbetade i förening med inhemskt eller icke tullpliktigt utländskt råämne till produkt, som i mom. 1 omförmäles, eller ock bearbetade, med eller utan tillsats af sådant råämne, till annan produkt, än förut i denna § sagdt är, må, så framt generaltullstyrelsen finner sådant, utan fara för missbruk, kunna ske, vid införseln erlagd tullafgift kunna återfås under iakttagande af följande vilkor:

(I öfrigt lika med utskottets förslag).»

samt af herr *K. Styffe*, hvilken åberopat en af honom inom tullkomitén i förevarande fråga afgifven reservation.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, auförde:

Herr Cederschiöld: Ehuru jag, herr talman, måste upprigtigt bekänna, att jag icke är någon synnerligt varm vän af den utsträckt rätt till tullrestitution, som här blifvit ifrågasatt, kan jag dock låta mina betänkligheter i detta afseende falla, men blott under förutsättning, att i momentet införes det ytterligare vilkor, som af herr Bengtsson och mig föreslagits i vår mot utskottets betänkande i denna del afgifna reservation, och att således rätten till den restitution, som här är i fråga, i hvarje särskildt fall göres beroende af generaltullstyrelsens pröfning, huruvida sådan restitution må kunna utan fara för missbruk medgifvas.

Ang. ändrad lydelse af 9 § 5 mom. i tulltaxeundererrättelserna.

(Forts.)

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att redogöra för de skäl, på grund af hvilka jag anser en sådan inskränkning vara oafvisligen nödvändig. De återfinnas fullständigt i den reservation, som af herr öfverdirektören Styffe afgifvits mot tullkommiténs betänkande i ämnet och som i denna del biträdts af kommerskollegium och generaltullstyrelsen i deras i ärendet gemensamt afgifna underdåniga utlåtande.

Mot stadgandet af en sådan inskränkning anför utskottet egentligen två omständigheter, hvilka återfinnas på sid. 52 i dess betänkande. Der säger utskottet först, att det för generaltullstyrelsen skulle medföra obehag af flera slag, om åt styrelsen skulle uppdragas »rätt att vägra restitution af den grund, att behörig kontroll ej skulle kunna åstadkommas». Det skälet skulle jag tillmäta mycken betydelse, om detsamma blifvit åberopadt af generaltullstyrelsen. Men då förhållandet tvärt om är det, att styrelsen lifligt förordat en sådan inskränkning, som i reservationen blifvit ifrågasatt, synes mig utskottets yttrande i detta afseende icke innebära annat än en väl långt gående och helt visst öfverflödig ömhet om generaltullstyrelsens välbefinnande.

Utskottet anför vidare mot en sådan inskränkning, »att om tullkomiténs förslag antages, ett korrektiv mot framställningar om restitution för varor, hvilkas tillverkning är särskildt svår att kontrollera, redan ligger deruti, att kostnaderna för den kontroll generaltullstyrelsen måste finna sig nödsakad att i ett sådant fall föreskrifva, blifva så stora, att de öfverstiga fördelen af restitution». Det vill häraf synas, som om utskottet egentligen åsyftat detsamma, som i reservationen afses; men i så fall hemställer jag, om det icke är vida bättre att säga rent ut hvad man vill än att söka på en omväg nå samma mål.

Jag får på grund af hvad jag nu anfört anhålla, det kammaren måtte, med afslag å utskottets hemställan, bifalla herr Bengtssons och min reservation.

Herr Styffe: Den reservation, jag i denna fråga afgifvit, skiljer sig från utskottets förslag hufvudsakligen blott derigenom, att jag ansett tullrestitution böra vägras *dels* i det fall, då restitutionen skulle kunna skada en inhemsk industri, såsom förhållandet är med vissa exportindustrier, såsom jag senare skall visa, *dels* ock, då kontrollen

Ang. ändrad är förenad med så stora svårigheter, att fara för missbruk före-
lydelse af 9 § finnes.

*5 mom. i tull-
 taxeunderrüt-
 telseerna.*

(Forts.)

De fall, då denna restitution kan skada eller leda till förfång för en inhemsk industri, äro visserligen icke många, men kunna likväl vara ganska afsevärda. Om t. ex. någon skulle hit införa utländska stål- eller jerngöten, för att här utvalsa dem till stångjern och sedan utföra jernet till utlandet, naturligtvis försedt med stämplor från det verk, der utvalsningen skett, så lider det intet tvifvel, att en sådan industri skulle lända till skada för afsättningen af annat svenskt jern. Ett sådant industriknep kunde icke heller blifva lönande under annan förutsättning, än att utländingen föranleddes tro, att den vara han köpte vore svenskt *träkölsjern*, och därför betalade densamma högre. Som bekant är, åtnjuter svenskt träkölsjern på den utländska marknaden ett betydligt högre pris än annat jern, till följd af sin större renhet. Om nu köparne af sådant jern, som här utvalsats af utländska göten, komma under fund med att det jern, de från Sverige få, är af samma beskaffenhet som det jern de kunna köpa hemma, lära de nog underlåta att därför betala ett högre pris. Att export af dåligt svenskt jern skadar afsättningen för *allt* svenskt jern har i alla tider varit insedt och erkänt.

Det var väl icke för ro skull som man fordom här underkastade allt jern före exporten så kallad »vräkning»! Nej, detta skedde just för att om möjligt förekomma, att ett dåligt eller underhaltigt jern skulle exporteras.

Äfven inom andra industrigrenar äro liknande fall tänkbara. Om någon skulle hit införa sämre finskt smör och här omarbota och ompacka detsamma, och sedan utföra det till England, så är det väl högst sannolikt, att äfven detta skulle kunna inverka menligt på afsättningen af godt *svenskt* smör.

Utskottet har icke yttrat sig om den frågan, huruvida en tullrestitution i något fall skulle kunna lända annan svensk industri till förfång, utan endast sagt, att det ligger utom generaltullstyrelsens befogenhet att afgöra sådant. Detta är naturligtvis riktigt, så länge icke något derom är stadgad. Men hvem tillkommer då ett sådant afgörande? För att förenkla afgörandet af en dylik fråga, har jag föreslagit, att detta *i första hand* skulle tillkomma generaltullstyrelsen, och tänkt mig att dervid skulle tillgå på följande sätt. Då en ansökning om tullrestitution för ett nytt varuslag inkommer till generaltullstyrelsen, skall styrelsen först undersöka, huruvida den anser en kontroll mot missbruk vara möjlig eller icke. Funne styrelsen en kontroll icke vara möjlig, så behöfde styrelsen naturligtvis icke ingå i någon pröfning, huruvida tullrestitutionen kunde lända annan näring till förfång, utan kunde då afslå ansökningen endast på den grund, att fara för missbruk förefans. Ansåge styrelsen åter, att någon sådan fara icke förefunnes, så borde styrelsen taga i öfvervägande, huruvida tullrestitutionen kunde lända annan näring till skada, och i

sådant fall kunde styrelsen utfärda kungörelse till vederbörande näringsidkare, som kunde känna sig berörda af restitutionen, med uppmaning att inom viss tid inkomma till styrelsen med sina anmärkningar. Komme icke några sådana, vore styrelsen oförhindrad att bifalla ansökningen. Inkomme åter anmärkningar, kunde styrelsen antingen genast afgöra frågan, eller ock förut infordra yttranden från andra myndigheter, eller slutligen, om frågan befundes vara allt för tvistig och grannlaga, hänskjuta densamma till Kongl. Maj:t.

Ang. ändrad lydelse af 9 § 5 mom. i tulltaxeunderrettelserna.
(Forts.)

Kommerskollegium och generaltullstyrelsen synas i sjelfva verket hafva erkänt möjligheten af en sådan fara, som jag har antydtt; men de hafva endast yttrat, att »tillvaratagandet af svenska näringarnes intresse i detta hänseende skulle ligga utom området för ifrågavarande lagstiftning.» Detta yttrande har jag svårt att fatta. Enär en sådan industri, som jag nu antydtt, möjliggöres just genom tullrestitutionen, så finnes det väl icke något enklare sätt att förekomma missbruket än genom att vägra restitution i dylika fall. Tullrestitutionen är ju en undantagsförmån, och det kan väl icke vara skäl att genom en dylik befordra sådana mer eller mindre oärliga industrier, som jag förut beskrifvit.

För öfrigt är jag, i likhet med den föregående talaren, af den åsigt, att tullrestitution bör vägras i det fall att kontrollen, praktiskt taladt, är outförbar, och således fara för missbruk förefinnes.

Det är icke alltid möjligt att genom undersökning af den färdiga varan utröna mängden och arten af de råämnen, som för dess framställande användts. Till och med om det använda råämnet helt och hållet *ingår* i den färdiga varan, är det icke alltid möjligt att bestämma dess mängd. Men ofta kan en stor del af råämnet gå förlorad vid tillverkningen, och inom den kemiska industrien förekomma många fall, då icke ett spår af vissa materialier, som för tillverkningen erfordrats, ingår i den färdiga varan.

Det skulle väl kunna synas, som om man alltid borde genom tillsyningsmän, som öfvervaka tillverkningen, kunna kontrollera mängden af de utländska råämnen, som för en varas framställande åtgått; men detta är icke heller alltid möjligt. Det är svårt nog att kontrollera mängden af färdigt fabrikat, som utgår från en fabrik, och ännu mera svårt är det naturligtvis att jemväl kontrollera mängden och beskaffenheten af de materialier, som för en varas tillverkning blifvit använda. Svårigheterna växa ytterligare, om vid samma fabrik flera olika varuslag samtidigt framställas. Jag har i min reservation anført ett exempel derå.

Om ett ölbryggeri skulle begära restitution för det utländska malt, som för ölets framställande hade åtgått, och bryggeriet derjemte använde inhemskt malt, är det uppenbart, att det skulle vara förenadt med de allra största svårigheter att kontrollera mängden af det utländska malt, som åtgått t. ex. till en hektoliter sådant öl, som derifrån exporteras. I denna punkt har också, på sätt den föregående

Ang. ändrad
lydelse af 9 §
5 mom. i tull-
taxeunderrit-
telserna.
(Forts.)

talaren nämnt, både kommerskollegium och generaltullstyrelsen haft samma uppfattning som jag och deri biträdt min reservation.

På grund af hvad jag nu anfört skulle jag visserligen helst sett, om jag med någon förhoppning om framgång kunnat yrka bifall till min reservation emot tullkomiténs betänkande i oförändradt skick. Men för att förenkla frågan, tror jag det vara lämpligare att föreslå en liten förändring i första stycket på sid. 53 af utskottets betänkande. Jag skall därför anhålla, att — efter herr Cederschiölds förordöme — der efter ordet »må» få infoga orden: »så framt generaltullstyrelsen finner sådant utan fara för missbruk och utan förfång för annan inhemsk industri kunna ske.» Hela stycket blefve då af följande lydelse:

»Vill någon införa tull underkastade varor i ändamål att desamma åter utföra, antingen bearbetade i förening med inhemskt eller icke tullpliktigt utländskt råämne till produkt, som i mom. 1 omförmåles, eller ock bearbetade, med eller utan tillsats af sådant råämne, till annan produkt, än förut i denna § sagdt är, må, så framt generaltullstyrelsen finner sådant utan fara för missbruk och utan förfång för annan inhemsk industri kunna ske, vid införseln erlagd tullafgift kunna återfås under iakttagande af följande vilkor:»

Jag tager mig friheten anhålla om proposition å denna förändring af första stycket i utskottets förslag.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Jag skall inskränka mig till att yrka afslag på utskottets betänkande i denna del och bifall till den af kommerserådet Cederschiöld och mig afgifna reservationen. Jag skall för resten icke heller hafva någonting emot, om den af herr Styffe tillstyrkta redaktionsförändringen införes, men att gå in på utskottets förslag vill jag icke.

Herr E. G. Boström: För min del skall jag anhålla om bifall till utskottets förslag oförändradt. Det är egentligen i en enda punkt, som reservanternas skilja sig från utskottet, i det att reservanternas velat medgifva restitution endast under vilkoret: »så framt generaltullstyrelsen finner sådant utan fara för missbruk kunna ske», då deremot utskottet velat utan en sådan inskränkning bereda industriidkarne förmånen af restitution. Jag tillåter mig först erinra att, sådan författningen nu lyder, är rättighet till restitution medgifven utan inskränkning, när råvaran är utländsk. Men bestämmelsen är så affattad, att man icke derur kan se, huruvida restitution skall erhållas, när fabrikkatet är en bearbetning af på samma gång en inhemsk och en icke tullpliktig utländsk råvara; och för denna händelse har utskottet velat göra ett förtydligande. För öfrigt har generaltullstyrelsen, enligt hvad den sjelf förklarar, ansett sig böra ega rätt att bestämma de vilkor och den kontroll, under hvilka restitution må medgifvas. Men man har ansett lämpligare att i författningen sådana bestämmelser borde finnas

införda, att hvar och en skulle kunna se hufvuddragen af villkoren för en sådan restitution.

Nu har man sagt, att tullstyrelsen visserligen har rätt att kontrollera en tillverkning, hvarvid restitution sökes, men att tillverkningen kan vara sådan, att en kontroll kan vara omöjlig, och att tullstyrelsen då bör hafva rättighet att säga, att ingen restitution kommer att ega rum. — För min del håller jag före, att om än kontrollen i många fall kan vara svår, så är den dock icke omöjlig att åstadkomma. Ty om man icke på annat sätt kan åstadkomma kontroll, så måste den kunna åstadkommas, om man håller en kontrollör, som följer tillverkningen från början till slut. Det synes mig som en oegentlighet, om man säger till en fabrikant att han icke får någon restitution, men till en annan att han får en dylik förmån. Deremot torde det vara rättigare om hvar och en, som vill hafva restitution, får göra framställning derom till generaltullstyrelsen och af denna myndighet erhålla besked, under hvilka villkor han får restitution. Då står det framdeles i hans fria skön att kunna erhålla en sådan restitution, om han finner det löna sig för honom att underkasta sig de villkor och den kontroll, hvarunder restitution kommer att medgifvas.

Om författningen deremot skulle få sådan lydelse, som reservanternas föreslagit, skulle det kunna inträffa att, om fara för missbruk kunde tänkas, den mindre industriidkaren icke skulle få någon restitution på sin tillverkning, därför att den drefves i så liten skala, då deremot en annan tillverkare, som drefve sitt arbete i större omfång, och för hvilken det kunde löna sig att underkasta sig en dyrbarare kontroll, skulle få restitution. Jag föreställer mig att det skulle väcka ond blod, om restitution på det sättet skulle lemnas i det ena fallet, men icke i det andra. Korrektare synes det då vara att, sedan de villkor, hvarunder restitution kommer att ske, blifvit förut bestämda, öfverlåta åt hvar och en att afgöra, om han finner förmånen af restitution under dessa villkor vara med sin fördel förenlig eller icke. Det är på dessa skäl utskottet kommit till det slut, som här föreligger.

Herr Styffe hade några särskilda erinringar. Han ville att såsom villkor för den sökta restitutionens åtnjutande derjemte skulle styrkas, att sådant kunde ske »utan missbruk eller förfång för annan inhemsk industri.»

I den delen hafva de båda embetsverk, som blifvit hörda öfver tullkomiténs utlåtande, enstämmigt sagt, att en sådan kontroll icke lämpligen kunde åläggas tullstyrelsen, och jag föreställer mig äfven att det skulle vara ganska kinkigt att bestämma hvilka tillverkningar, som skulle anses skadliga för annan svensk industri. Dessutom ber jag få erinra att den restitution, som herr Styffe klagat öfver, länge faktiskt förefunnits utan att hafva föranledt någon olägenhet. Så t. ex. står det hvar och en fritt att taga in utländska göten och få restitution på dem, när de föras ut i förädlad form. Och så har skett. Men jag tror icke att resultatet af denna affär varit sådant, att det manat

*Ang. ändrad
lydelse af 9 §
5 mom. i tull-
taxeunderret-
telserna.*

(Forts.)

Ang. ändrad lydelse af 9 § 5 mom. i tulltaxeunderrättelserna. till fortsättning, likasom det ej heller stält samma fabrikat af svensk råvara i misskredit, och icke lärer man heller hafva skäl att vara rädd för att så skall gå för framtiden.

(Forts.)

Hvad det finska smöret beträffar, så är det allmänt känt, att stora kvantiteter deraf tagits in i vårt land och omarbetats. Utaf denna tillverkning utföres icke så mycket till England som icke mera till Lybeck. Men jag tror icke, att man haft någon olägenhet häraf för vår svenska smörexport. Allt smör, som utföres, synas och klassificeras, och hittills har, som jag nämnde, icke visat sig någon olägenhet af det omarbetade finska smöret.

För min del tror jag att, när man lagstiftar för praktiska saker, man icke för mycket bör fästa sig vid teorier, utan hålla sig till den faktiska verkligheten. Och det torde ej med fog kunna sägas, att förhållandena hitintills gifvit något stöd för de klagomål, som herr Styffe uttalat.

Jag anhåller för min del om bifall till utskottets förslag.

Herr Lönegren: Första momentet i 9 § tulltaxeunderrättelserna innehåller bestämmelsen, att restitution af erlagd tull får åtnjutas för sådana der specificerade artiklar, som af utländskt råämne blifvit här i landet tillverkade. Nu gäller frågan, om denna förmån skulle beviljas äfven för sådana varor af samma slag, i hvilka ingå såväl utländska som inhemska råmaterialier. För min del har jag i princip intet att anmärka emot ett bifall härtill, men jag tror dock, att man här vid lag bör gå försigtigt till väga, och håller på att bland villkoren för rättighet till restitution intages den bestämmelsen, att kontroll skall, der tillverkningen icke skett under tullbevakning, kunna verkställas angående befintligheten och kvantiteten i exportvaran af de varuslag, för hvilka restitution sökes. Af mom. e) vill det synas, som skulle bevillningsutskottet hylla samma åsigt, men i detta moment är inryckt en mellanmening: — »så vidt möjligt är» — och denna mellanmening betager i många fall stadgandet all kraft och tillämplighet. I betänkandet förekommer ett uttalande om det lämpliga deruti, att allmänheten får kannedom om de vilkor, som skola gälla i fråga om tullrestitution, och detta anser äfven jag vara fullt riktigt, men då utskottet säkerligen måste hafva klart för sig, att restitution i ganska många fall, till följd af omöjligheten att kontrollera tillverkningen, ej kan medgifvas, då synes mig af en sådan uppfattning böra följa, att paragrafen äfven bör innehålla det stadgandet, att tullstyrelsen eger vägra restitution i sådana fall, der kontroll öfver varans beståndsdelar är omöjlig och missbruk således kan vara att befara. Utskottet har resonnerat så, att tullstyrelsen kunde i dylika fall föreskrifva sådana bestämmelser angående tillverkningen, att kostnaden för kontrollen komme att öfverstiga restitutionsbeloppet, hvaraf följden skulle blifva den, att restitution ej söktes; men jag hemställer, om detta kan vara rätta sättet att gå till väga. Riktigare och bättre synes mig vara att

säga sin mening rent ut och stadga, att, då kontroll är omöjlig, har tullstyrelsen rätt att säga nej. Derigenom förebygges ock den missuppfattning hos allmänheten, att, sedan tullkomitén och utskottet liberalt tillstyrkt samt Riksdagen beviljat restitution för alla dylika varor, det är tullstyrelsen, som af egen magtfullkomlighet förvägrar sådan förmån.

Ang. ändrad lydelse af 9 § 5 mom. i tulltaxeunderrettelserna.

(Forts.)

Herr Styffe har i sin reservation framdragit åtskilliga exempel på tillverkningar, å hvilka kontroll är absolut omöjlig, och jag tror, att flera andra exempel skulle kunna anföras. Jag ber i detta hänseende att med herr talmannens tillåtelse få något beröra en artikel, som omnämnes i nästa punkt af betänkandet, nemligen punsch. Utskottet säger der, att punsch tillverkas såväl af utländsk som inbemsk sprit, och att det till punschen använda sockret lika ofta torde vara af svensk som utländsk tillverkning. Om så är, och jag har anledning att antaga det, ehuru jag saknar visshet om att dylik vara exporterats och drawback därför begärts och erhållits, så är det säkerligen absolut omöjligt att genom varans analyserande komma till visshet om huruvida spriten eller sockret är svenskt eller utländskt fabrikat eller, om både svensk och utländsk vara deri ingår, huru mycket af hvarje sort. Enda utvägen att få restitution för sådan vara blir då, att tillverkningen af punsch sker under kontroll af tullbevakning; men detta är förenadt med ganska stora svårigheter, bland annat därför att punschen vanligen brygges i större partier på en gång, men exporten sker i mindre poster. Då punsch förekommer af blandadt ursprung till export, kan enligt nu gällande bestämmelser ingen restitution medgifvas, och jag vill ej vara med om att restitutionsförmån beviljas för dylik vara. Ar punschen åter tillagad af *uteslutande* utländska råämnen, då borde ock, som hittills, restitution beviljas, utskottet obetaget att bestämma strängare vilkor än de nu gällande för att ådagalägga att råämnena äro af utländskt ursprung.

Af hvad jag sagt framgår, att jag icke kan gilla utskottets förslag, utan instämmer i den af herrar Cederschiöld och Bengtsson afgifna reservationen.

Hvad angår herr Styffes förslag, att tullstyrelsen skulle kontrollera exportvarors beskaffenhet och ingå i pröfning angående deras inverkan på andra svenska exportvarors afsättning i utlandet eller på annan svensk industri, så vill jag för min del värdsammast undanbedja mig detta uppdrag. Jag tror icke att det är tullstyrelsens uppgift att utöfva en sådan kontroll och ej heller att styrelsen disponerar tillräckliga krafter härför. Ändamålet skulle också ej derigenom vinnas, enär export af en underhållig vara aldrig kan hindras eller förekommas, äfven om restitution kan förvägras.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till herrar Cederschiölds och Bengtssons reservation.

Härmed var öfverläggningen slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan oförändrad; 2:o bifall till densamma

med det i herrar Bengtssons och Cederschiölds reservation föreslagna tillägg; och 3:o bifall till herr Styffes förslag. Herr talmannen gaf proposition på hvart och ett af dessa yrkanden, af hvilka det, som af-såg bifall till förenämnda reservation, förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Som votering likväl begärdes, blef, sedan till kontra-proposition antagits yrkandet på bifall till utskottets hemställan oför-ändrad, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstnings-proposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i 12:te punkten af betänkandet n:o 7 med det tillägg, som af herrar Bengtsson och Cederschiöld i deras reservation föreslagits, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i oförändradt skick bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen utföll med 135 ja och 42 nej: och hade kammaren i följd deraf fattat sitt beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Punkterna 13 och 14.

Biföllos.

§ 2.

Föredrogs vidare bevillningsutskottets betänkande, n:o 8, angående hvitbetssockertillverkningsavgiften. I detta betänkande hemstälde utskottet, att ett af herr *F. G. Björck* i hans motion n:o 184 framställt förslag om upphäfvande af hvitbetssockeraccisen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af

Herr *Björck*, som yttrade: Den andra delen af min motion, som handlar om upphäfvande af accisen för i Sverige af hvitbetor tillverkad socker, betraktar jag såsom ett viktigt ärende i landtbrukets intresse och hoppas därför, att åtminstone jordbrukarne från de södra delarne af landet, som kunna hafva fördel af odlingen utaf hvitbetor, skola se skäl till någon förändring i nu gällande bestämmelse rörande den ifrågavarande accisen. Jag har likaså tänkt, att denna förändring skulle medföra någon fördel för arbetarne i allmänhet.

Utskottet säger i sitt betänkande: »en dylik åtgärd skulle visserligen innebära en utomordentlig uppmuntran åt landets hvitbetssocker-industri, men att denna näringsgren jemväl under närvarande förhållanden drifves med mycket godt resultat, torde vara allmänt känt». Ja, men skulle vi därför icke vilja, att den skulle gå ännu bättre, än hvad den nu gör? Jag tror att, om denna industri skulle drifvas med bättre resultat, än hvad den nu gör, fordras också litet mer kapital. Men kapitalet kan icke verka ensamt, utan tillgång på mer arbetskrafter, och det bör väl vara ur Riksdagens synpunkt rätt att tillgodose arbetarne på *något* område. Skulle vi afslå en sådan begäran, som den nu föreliggande, vore detta detsamma som att säga: »vi vilja icke skaffa arbetarne mer att göra, än hvad de nu hafva». Från min synpunkt sedt, anser jag det icke vara rätt klokt handladt. Jag tror, att ju mer arbete arbetarne kunna få, dess bättre skulle vi kunna hafva råd att betala det genom tullarne fördyrade fläsket, hvarom vi talade för en stund sedan. Men skulle de tillbakahållas, så att de icke finge något arbete, hade vi heller icke något, hvarmed vi kunde betala hvarken fläsket eller papperet. Jag tror, att vi af rent intresse för arbetarne just böra bevilja den föreliggande motionen. Derfor anser jag, att det, ur statens synpunkt bedömdt, vore bättre, i fall staten afstode de ifrågavarande 600,000 kronorna, som under det senaste året indrivits genom tullen på denna industri, och dessa fördelades bland en mängd jordbrukare och industriidkare i denna gren samt lemnade arbete åt en mängd arbetare i de trakter, der sådant kan ske med fördel. Det torde i detta fall icke uppstå någon fara för statsverket.

Det säges visserligen uti utskottets betänkande: »att i Skåne den ena hvitbetssockerfabriken anläggas efter den andra». Ja, det vore väl, om der uppstodo mer, så att vi kunde förse oss ur hvitbetorna med socker till det mesta af våra behof. Från flere trovärdiga personer har jag hört talas om, att i Tyskland och Ryssland drifves socker-tillverkning af hvitbetor. Det vore därför icke ur vägen att Sverige äfven försökte på det hållet. Från min synpunkt sedt, tror jag, att här borde denna motion anses vara värdig något bättre resultat, än hvad utskottet kommit till. Likaså borde äfven det ordspråk, som här alltid förut gjort sig gällande, och hvilket också innebär en sanning, besannas, nemligen att, när jordbrukaren har penningar, hafva alla penningar, därför att den jordbrukande befolkningen gör omsättningar på industriens alla områden samt lemnar arbete och förtjenst åt arbetarne på många håll.

På dessa skäl, herr talman, yrkar jag nu afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Ang. ändrad lydelse af 4 § 2 mom. och 42 § i brännvinsförsäljningsförordningen. I ordningen förekom dernäst bevillningsutskottets memorial n:o 9, i anledning af återremiss utaf 1:sta punkten i utskottets betänkande n:o 2 angående vilkoren för försäljning af brännvin.

Vid behandling af utskottets ofvannämnda betänkande n:o 2 hade Riksdagens kamrar, enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag, till utskottet återremitterat betänkandets 1:sta punkt, hvori utskottet hemställt, att två lika lydande motioner, afgifna, den ena inom Första Kammaren under n:o 4 af herr C. Treffenberg, och den andra inom Andra Kammaren under n:o 12 af herr S. M. Olsson, rörande ändrad lydelse af 4 § 2 mom. och 42 § i gällande förordning angående vilkoren för försäljning af brännvin, äfvensom en af herr C. G. Anderson i Skeenda inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 14, om ändrad lydelse af 4 § 2 mom. i berörda förordning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Med anledning deraf hemställde utskottet i nu föreliggande memorial:

att Riksdagen med anledning af herrar Treffenbergs, S. M. Olssons och C. G. Andersons motioner måtte hos Kongl. Maj:t i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, efter verkställd utredning, för nästa Riksdag framlägga förslag i syfte att inskränka möjligheten för spritvaruhandlande att å annat ställe än det, der han utöfvar sin försäljningsrätt, drifva handel med brännvin.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts

af herrar *E. G. Boström* och *K. Styffe*, hvilka ansett, att herrar Treffenbergs och S. M. Olssons ifrågakommande motioner bort bifallas; samt

af herrar *J. Bengtsson* i Gullåkra och *H. Cavalli*, hvilka på de af utskottet förut anförda skäl fortfarande ansett, att motionerna bort afslås.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Anderson i Tenhult: Då utskottet i sin motivering erkänt, att missbruk vid försäljning af brännvin genom agenter egt rum, så hade utskottet, som jemväl har motionsrätt, bort föreslå sådan lagförändring, att det onda kunnat undertryckas. Utskottet har visserligen föreslagit en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, men om Riksdagen antog skrifvelseförslaget, skulle det dröja ett helt år, innan någon ändring kunde ifrågakomma. Jag är alltså för min del icke belåten med utskottets förslag, utan yrkar därför afslag å detsamma,

men på samma gång ber jag få yrka bifall till de af herrar C. Treffenberg och C. M. Olsson i ämnet väckta motioner.

Ang. ändrad lydelse af 4 § 2 mom. och 42 § i brännvinsförsäljningsförordningen.

(Forts.)

Herr Anderson i Skeenda: Jag skulle helst hafva sett, att utskottet tillstyrkt motionerna, men, då nu Första Kammaren redan bifallit skrivelseförslaget, man genom att här fatta ett annat beslut skulle riskera att förlora hela saken, hvilken utgång jag allra minst önskar, skall jag på denna grund anhålla om bifall till utskottets förslag.

Herr Cederschiöld: Utskottet har i slutet af sin motivering uppriktigt erkänt, att det icke tilltrött sig att framlägga ett nöjaktigt förslag till stadgande i den rigtning, som åsyftas i motionerna. Vid sådant förhållande, och då utskottet på grund af den återremiss af dess förra betänkande i ämnet, som förekommit, ansett sig i allt fall böra föreslå någon åtgärd, har utskottet framkommit med sitt förslag till skrivelse till Kongl. Maj:t. Detta förslag är, såsom redan blifvit nämndt, godkänt af Första Kammaren. Då således ett annat beslut från Andra Kammaren skulle medföra, att icke någonting komme att vid denna riksdag i saken åtgöras; skall jag för min del anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr S. M. Olsson: Ehuru jag helst skulle önskat att min motion finge framgång, tror jag, att sedan Första Kammararen nu fattat beslut i enlighet med utskottets förslag, det icke vore klokt att här bifalla motionen, ty då skulle frågan förfalla. Om man vill göra något åt saken, bör man därför i stället antaga utskottets förslag i den förhoppning, att regeringen till nästa Riksdag skall framlägga ett förslag, som afser afhjelpande af de olägenheter, hvilka i motionen framhållits. Jag yrkar således bifall till utskottets förslag.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Jag kan för min del icke finna, att någon förändring af frågan inträffat, sedan den sist afgjordes inom kammaren, och det fans icke heller någon, som kunde vederlägga det skäl, hvilket då anfördes för afslag, nemligen bestämmelser i franska handelstraktaten. Då nu icke heller något nytt skäl tillkommit sedan dess, skall jag fortfarande anhålla om afslag å utskottets hemställan.

Herr Månsson: Jag skall deremot på de af den siste tälaren anförda skäl be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Det var just med anledning deraf, att kammaren ansåg att franska handelstraktaten *icke* lade hinder i vägen beträffande de svenska handelsresandena, som man återremitterade ärendet till utskottet. Man ansåg sig därför heller icke kunna räkna med i traktatens bestämmelser de franska handelsresandena, af hvilka det här på landsbygden åtminstone icke finnes många, som resa omkring.

Häruti instämde herr *Hansson* i Solberga.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr tal-
mannen till särskilda propositioner upptagit de olika yrkandena, biföll
kammaren utskottets hemställan,

§ 4.

Föredrogs och bifölls konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, i
anledning af väckt motion om ändring i §§ 68, 69, 70 och 71 riksdags-
ordsordningen.

§ 5.

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken. Härefter företogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen, äfvensom i anledning af väckt motion om ändringar i 71 och 72 §§ regeringsformen.

Under *punkten 1* af detta utlåtande hemställde utskottet, att de genom Kongl. Maj:ts berörda proposition framlagda förslag till ändrad lydelse af ofvannämnda §§ i regeringsformen och riksdagsordningen måtte af Riksdagen antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Deremot hade i afgifven reservation herrar *P. Larsson* i Fole, *I. Månsson*, *P. Nilsson* i Råby, *S. F. Norén*, *A. Svenson* i Bossgården, *C. Andersson* i Hamra, *J. Sjöberg* och *P. Pehrsson* i Norrsund, under yrkande om afslag å förevarande kongl. proposition, föreslagit, det Riksdagen måtte antaga som hvilande följande förslag till ändring af § 71 riksdagsordningen:

»Riksdagen skall genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugufyra, välja fullmäktige att, jemlikt särskilda reglementen, riksbankens och riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse fullmäktige skola i hvardera verket vara sju. Valen ske medelst slutna sedlar.

Fullmäktige i riksbanken väljas å lagtima riksdag för en tid af tre år. Den, som bland fullmäktige skall vara ordförande, väljes särskildt. Af de öfriga sex skola årligen tvenne afgå. Vid de tillfällen, då på en gång val af samtliga fullmäktige eger rum, bestämmas genom lottning den ordning, i hvilken de fullmäktige, ordföranden undantagen, skola afgå. Afgående fullmäktig kan återväljas. Har fullmäktig före utgången af den för honom bestämda tjänstgöringstid

aflidit eller af annan orsak afgått eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställes val för den tid, som för honom återstått.

Val af fullmäktige i riksgäldskontoret sker hvarje lagtima riksdag. Först utses den, som bland fullmäktige skall vara ordförande, och sedan de öfrige sex.

Ordföranden bland fullmäktige för hvardera verket eger afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika. Fullmäktige välja sjelfve bland sig vice ordförande att föra ordet, när hinder för ordföranden inträffar.»

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Herr Widström, hvilken anmält sig vilja afgifva yttrande i fråga om sättet för föredragningen af ifrågavarande ärende, erhöi ordet och anförde: Jag ber att få hemställa, att kammaren i afseende på föredragningssättet af detta betänkande måtte besluta att först till behandling företaga frågan om förändring af 72 § regeringsformen, och sedermera paragraferna i den ordning, de förekomma i betänkanudet.

Till hvad herr Widström i fråga om föredragningssättet sålunda föreslagit, lemnade kammaren sitt bifall.

I följd häraf föredrogs nu till en början § 72 regeringsformen så lydande:

Nuvarande lydelse:

Riksbanken förblifver under Riksdagens egen garantie och vård, så att den ostörd må förvaltas af de fullmäktige, kamrarne dertill förordna, efter de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna. Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse, med silfver eller guld af banken inlösas

Föreslagen lydelse:

1:o. *Riksbanken förblifver under Riksdagens garantie samt förvaltas enligt särskild lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt.*
 2:o. *Riksbankens styrelse utgöres af nio fullmäktige, förordnade tre af Konungen och sex af Riksdagen. Fullmäktige förordnas för tre år i sänder, och skola tre af dem årligen afgå, en bland de af Konungen och två bland de af Riksdagen utsedde. Har ansvarsfrihet blifvit fullmäktige af Riksdagen vägrad, skall nytt förordnande af samtliga fullmäktige eger rum för nästkommande tre år. Afgående fullmäktig kan återväljas. Har fullmäktig före utgången af den för honom bestämda tjenstgöringstid aflidit eller af annan orsak afgått, förordnas ny*

Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
Riksbanken.

(Forts.)

fullmäktig i den afgångnes ställe
för den återstående tiden.

För fullmäktige skola finnas sex
suppleanter, utsedde för ett år i
sender, två af Konungen och fyra
af Riksdagen.

3:o. Riksbanken eger rätt att
utgifva banksedlar. Dessa sedlar
skola, vid anfordran, inlösas af
banken med guld efter deras ly-
delse och må, så länge de sålunda
inlösas, för mynt i riket erkännas.

Ordet lemnades till

Herr Hedin, som yttrade: Beträffande syftet af den föreslagna grundlagsförändringen hade jag vid remissen af den kongl. propositionen den äran att temligen tydligt gifva min mening till kända. Jag har nu begärt ordet för att helt kort angifva de skäl, på grund af hvilka, äfven om jag gillade detta syfte, jag likväl skulle nödgas rösta för afslag å den föreliggande propositionen, nemligen att den är redigerad på ett synnerligen oväntadt bristfälligt sätt.

Om den kongl. propositionen varder antagen, kommer hädanefter riksbankens styrelse att sönderfalla i två kategorier, nemligen dels riksdagens fullmäktige, dels Kongl. Maj:ts fullmäktige, i stället för att nu styrelsen består uteslutande af Riksdagens fullmäktige. Emellertid hafva de, som redigerat detta underliga grundlagsförslag, lemnat en bestämmelse i regeringsformen orubbad, hvarpå jag vördsamt an- håller få fästa herr talmannens uppmärksamhet, nemligen 2:a stycket i 111 § regeringsformen, hvilket lyder på följande sätt: »Riksdagens fullmäktige och revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena och enligt dess instruktioner, ej heller till redo och ansvar ställas, utan efter Riksdagens beslut.» Det är alldeles gifvet, att detta sista stycket af 111 § regeringsformen, hvilket för närvarande gäller och är tillämpligt om hela riksbanksstyrelsen, icke kan, så länge man nemligen håller sig till den föreslagna grundlagsändringens ordalydelse, blifva tillämpligt på mer än en kategori i styrelsen, nemligen de två tredjedelar, som utgöra Riksdagens fullmäktige, men icke på den tredjedel, som består af Kongl. Maj:ts fullmäktige. Då frågar man sig: skola alltså Kongl. Maj:ts fullmäktige i Riksbankens styrelse få sina befallningar från någon annan än Riksdagen, d. v. s. från Kongl. Maj:t, handla enligt andra instruktioner än riksdagens fullmäktige? Det är vidare alldeles tydligt, hvad fullmäktiges ansvar beträffar, att, så länge detta stycke i 111 § regeringsformen bibehålles oförändradt, den nuvarande ansvars- righetslagen icke kan — redan lydelsen af dess rubrik förbjuder det —

tillämpas på Kongl. Maj:ts fullmäktige i riksbanken. Detta är den tydliga logiska följden, men lär emellertid icke vara meningen.

Men hur har man då sökt afhjelpa den uppenbara motsägelsen emellan å ena sidan den föreslagna ändringen af 72 § regeringsformen jemte de flere grundlagsparagrafer, hvarom här är fråga, och å andra sidan det sista stycket af 111 §? Ja, derom får man en oväntad upplysning, om man vänder sig till senaste bankkomité's förslag till lag för Sveriges riksbank. I enlighet med den lagskrifningskonst, som den nuvarande regeringen tycks vara benägen att göra gällande och enligt hvilken grundlagen skall kunna rubbas genom allmän lag eller administrativ förordning, har man i 40 § af nämnda lagförslag föreskrifvit följande: »Fullmäktige» — förmodligen menas här både Riksdagens och Kongl. Maj:ts fullmäktige —, »kunna ej i och för sin befattning med riksbanken emottaga föreskrifter af någon annan än Riksdagen och dess bankoutskott, i de fall detta sistnämnda eger att sådana å Riksdagens vägnar meddela; och äro fullmäktige för sina åtgärder i denna egenskap Riksdagen eller dess bankoutskott och revisorer allena redo skyldige.» Vidare heter det: »I fråga om ansvarsfrihet för fullmäktige beslutar Riksdagen.» Och slutligen: »Om fullmäktigs ansvarighet, derest han öfverträder eller eftersätter honom i denna egenskap åliggande pligter, stadgas i särskild ansvarighetslag.» Hvilken ansvarighetslag, som här menas, vet jag icke, ty det är icke sagt, att det blir den nu gällande ansvarighetslagen för bankofullmäktige som kommer att gälla såväl för Kongl. Maj:ts som för riksdagens fullmäktige. Sålunda, för att få afhjelpat den uppenbara motsägelsen emellan hvad Kongl. Maj:t föreslagit såsom grundlagsändring och den kvarstående senare delen af 111 § regeringsformen skall jag vända mig till ett *förslag till en civillag!* Är nu detta rätta sättet att redigera grundlagsstadganden?

När jag jemför det af Kongl. Maj:t framlagda ändringsförslaget med den nu gällande grundlagen, så kan jag icke häraf draga någon annan slutsats, än att meningen är, att den magt, som Riksdagen för närvarande allena utöfvar, i afseende på fastställandet af reglemente för riksbankens förvaltning, fortfarande skall vara åt riksdagen allena förbehållen. Men nej, så är icke meningen. Och för att få veta, hvad som skall vara rätta meningen, måste jag vända mig, icke till en grundlagsparagraf, utan till ett *förslag till lag, för Sveriges riksbank.* I detta förslag heter det visserligen i 45 §: »De föreskrifter som utöfver denna lag erfordras angående riksbankens förvaltning, meddelas af Riksdagen i särskildt reglemente.» Men vidare heter det: »Detta reglemente öfverlemnas till Konungen. Finner Konungen reglementet icke vara stridande mot denna lag, varder detsamma af Konungen till efterrättelse kungjordt.» Det vill säga: icke i kraft af grundlagen utan i kraft af en allmän lag, hvartill förslag här föreligger, skall Kongl. Maj:t hafva veto mot ett af Riksdagen antaget reglemente, om hvilket vi efter grundlagen ingenting annat veta än att det fast-

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Ang. ändring ställes af Riksdagen allena! Är detta ett rimligt sätt att skriva i vissa grundlagsgrundlag?

Nåväl, om Kongl. Maj:t finner sig befogad att utöfva detta veto mot reglementet, hvad blir då följden? Skall riksbankens styrelse vara utan reglemente i sådant fall, eller är det kanske meningen att öppna dörren för en tillämpning i ty fall af Konungens administrativa lagstiftningsmagt? Ja, icke vet jag. Men *det* vet jag, att den önskan som här om dagen uttalades beträffande en motion, som då förevar, nemligen att en dylik motion aldrig måtte återkomma inför den svenska riksdagen, är ännu mer befogad i fråga om denna grundlagsändring, på hvilken jag nu, herr talman, anhåller om afslag.

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Eriksson i Elgered: Herr talman! Mine herrar! *Rörande motivet* till att denna kongl. proposition framkommit kan man se utaf det yttrande, som chefen för finansdepartementet anført och som åtföljer den kongl. propositionen, att anledningen dertill icke varit hvad man annars, då det gäller förslag till förändring i grundlagen, skulle väntat sig, nemligen *ett särskildt behof*, så att det skulle varit bristfälligheter i riksbankens skötsel. Så har ingalunda varit fallet, och detta är heller icke någonting som statsrådet sökt bevisa eller som den senaste bankkommittén sökt ådagalägga. Motivet måste sålunda vara *ett annat*. Och detta motiv anför man vara just hvad som också säges i statsrådets yttrande, nemligen att det skulle ytterligare framkomma ett förslag till omorganisation icke blott af riksbanken utan äfven af de enskilda bankerna, ett förslag, åsyftande indragning af de sistnämndes sedelutgifningsrätt under loppet af 10 år och dess öfverflyttning på riksbanken, som derigenom skulle blifva i egentlig mening en central och nationalbank. För att kunna sköta riksbanken i sådant skick skulle det alltså fordras bättre och större förmågor än hittills. Ja, må så vara. Det är en sak, som jag icke kan bedöma. I förbigående och inom parentes vill jag säga, att jag nog tror att svenska folket åstundar ett förslag sådant som den senaste bankkommittén framställt, fränsedt förvaltningen, som ett önskningsmål. Men att fullmäktige icke skulle kunna, med den sammansättning de för närvarande hafva, sköta detta viktiga uppdrag, utan att man skulle vara nödgad att företaga en så genomgripande omorganisation af denna korporation, det är något som jag icke är fullt förvissad om. Ty redan den omständigheten, att riksbanken under en tid af 200 år stått *endast under riksdagens* vård och garanti, att den derunder alltjemt gjort framsteg och åstadkommit stadighet i penningarörelsen i jämförelse med föregående tider, visar fastmera, att man ingenting har att befara, om riksbanken fortfarande får förblifva under riksdagens vård, utan suarare motsatsen. Det är också något, som herrarne torde allmänt medgifva, att riksbanken skulle kunna skötas bättre redan derigenom

att den finge öfvertaga hela sedelutgifningsrätten, ty konkurrensen blefve mindre.

Jag tror därför, att bakom detta motiv kanske ligger ett annat. Jag vill dermed ingalunda hafva sagt, att det icke finnes *någon* sanning i detta motiv. Men det skulle kunna ligga någonting der bakom och det är möjligen en kompromiss, som måhända skulle möjliggöra förslaget framgång. Man vet, att, då det gäller indragning af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, det är ganska svårt att få med sig vårt öfverhus, som ju representerar kapitalet och der det enskilda bankintresset företrädesvis har sina målsmän. Vårt öfverhus, som icke är så benäget för det inflytande, som Andra Kammaren utöfvar på riksbanken, skulle likaså gerna se att magten något öfverflyttades från det hållet till Kongl. Maj:t. Detta skulle alltså utgöra en orsak, att Första Kammaren skulle biträda förslaget. Kongl. Maj:t åter skulle lägga sin hand vid verket till att genomdrifva denna viktiga reform, emedan konungamagten derigenom skulle komma att stärkas. Andra Kammaren slutligen skulle medgifva inskränknigen i dess inflytande på riksbanken på den grund och under den förutsättning, att banken komme i en säkrare ställning genom att få öfvertaga hela sedelutgifningsrätten. Men huruvida man gör klokt i att på sådana grunder öfvergifva ett system, som så länge pröfvats, det är något, som jag betvivlar.

Jag skall blott tillägga något rörande följderna af hvad förslaget innehåller beträffande 72 § regeringsformen: att Riksdagen skulle hafva rätt att på samma sätt som förut genom dessa fyratioåtta valmän tillsätta sex fullmäktige och Konungen tre. Detta synes vid första påseendet oskyldigt. Det synes icke betyda synnerligen mycket, ty *sex* uppväga ju *tre*. Men om jag får tala öppet, så tror jag, att saken gestaltar sig något annorlunda. Ty Första Kammaren och Andra Kammaren hafva icke samma intressen att bevaka, och så kunde det inträffa, att dessa fyratioåtta valmän, utsedde tjugofyra från hvardera kammaren, råkade i spändt förhållande till hvarandra. För att valet icke skall utfalla slumpvis genom lottning upprättar man listor, så att tre skola kunna försvara Första Kammarens och tre Andra Kammarens intressen, och så skulle de valda med de tre af Konungen tillsatta fullmäktige sköta riksbanken. Jag vill då fråga: hurudan blir ställningen? De, som valts från Andra Kammaren, stå längst till venster och de, som valts från Första Kammaren skulle dela Kongl. Maj:ts uppfattning och öfverflytta riksbankens förvaltning till ett regeringsparti hellre än till Andra Kammaren. Derför är det mycket möjligt, att dessa tre skulle förmedla saken så, att Andra Kammarens inflytande öfver bankens förvaltning skulle blifva af noll och intet värde. Huru detta åter skulle inverka på det politiska lifvet, det kunna herrarne sjelfva förstå af det historiskt gifna. För att nu icke tala om Englands historia rörande den kamp, som fördes på 1600-talet mellan å ena sidan regenterna af det Stuartska huset och å andra

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Ang. ändring sidan parlamentet, isynnerhet underhuset, i hvilken kamp det visade i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

sig, att parlamentet kunde häfda sin sjelfständighet, den sjelfständighet som än i dag är så utmärkande för denna nation, gent emot konungamagten endast genom och på grund af beskattningsfrågan, som (ehuru herrarne måhända skola invända, att beskattningsfrågan är ej att förblanda med frågan om riksbankens förvaltning, der bestämmandet om bankovinstens användande icke ens förekommer) dock enligt mitt förmenande står i det närmaste samband med frågan om riksbankens förvaltning, så ber jag att få anföra fakta ur vår egen historia. Sedan 1809, då vår regeringsform tillkom, har representationen genom konstitutionsutskottet anställt åtal mot ett eller flere af statsråden, hvilka icke vägrat sin kontrasignation å beslut, hvilka, enligt nämnda utskotts uppfattning, varit i mer eller mindre mån ingrepp i Riksdagens rättigheter; men vid alla dessa tillfällen (åtal), hafva nämnda vederbörande blifvit frikända af Riksrätten, denna rikets högsta domstol. Detta visar dels den kamp som Riksdagen måste föra för att värna sina rättigheter, dels huru riksdagen icke ens genom dessa åtgärder kunnat tillkämpa sig seger och rättvisa. Men deraf följer äfven, att vi icke böra släppa de rättigheter, som vi fått i arf af våra förfäder.

På dessa grunder, herr talman, yrkar jag afslag å detta konstitutionsutskottets betänkande i den föredragna punkten: förslag till förändring af 72 § af regeringsformen.

Herr Rydin: Den fråga, som nu föreligger, hafva vi vid denna riksdag att taga i betraktande från grundlagssynpunkt. Här är nemligen meningen att göra den förändring i grundlagen, som fordras för att åstadkomma en banklag och en omorganisation i bankväsendet vid följande riksdag. Vi hafva således icke att diskutera banklagen annat än i det förhållande, i hvilket den står till grundlagen och om vi taga den nu gällande banklagen i betraktande, så innehåller den i 7 §: »Alla stadgar och reglementen angående bankens rörelse och förvaltning skola upprättas i noggrann öfverensstämmelse med de i denna lag fastställda grunder.

Denna lag må, såsom allmän civillag, ej annorlunda ändras, än på sätt i regeringsformens 87 § stadgadt är; och ege, i afseende på verkställigheten, samma kraft och verkan, som öfriga gällande lagar».

Stadgar och reglementen kunna således enligt 1830 års banklag utfärdas, men lagen gäller framför reglementen och föreskrifter; den eger i afseende på verkställigheten samma kraft och verkan som öfriga gällande lagar. Bankoreglementet är alltså underordnadt denna lag, som gäller för banken. Det blir genom förslaget ingen förändring i detta förhållande, ty det skall alltid finnas en banklag, som bestämmer grunden för bankens verksamhet och åligganden mot allmänheten, och derjemte ett reglemente *derutöfver*. Om denna grundlagsändring företages, blir det således icke svårare än nu, ty reglementet för riksbanken gäller icke, om det kommer i strid med den för riksbanken gäl-

lande lagen, och något annat är icke stadgadt i den nu gällande grundlagen. Och i förslaget till ny banklag står det uttryckligen: »De föreskrifter, som utöfver denna lag erfordras angående riksbankens förvaltning, meddelas af Riksdagen i särskildt reglemente».

Det är således Riksdagen lika väl då som nu som har rätt att utfärda de särskilda föreskrifter, som ytterligare erfordras genom ett särskildt reglemente, och Konungen har icke denna rättighet. Det heter vidare: »Detta reglemente öfverlemnas till Konungen. Finner Konungen reglementet icke vara stridande mot denna lag, varder detsamma af Konungen till efterrättelse kungjordt». Konungen har icke rätt att deltaga i förvaltningen, ty det är Riksdagen, nu som då, hvilken eger gifva föreskrifter utöfver hvad banklagen innehåller, och icke Konungen. Således är det i detta hänseende ingen förändring och ingen fara för att Riksdagens rätt inskränkes.

Beträffande 111 § 2 mom. regeringsformen, så gäller detsamma såsom förbud för åklagaremagten att icke under några förhållanden anställa åtal mot fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret utan efter Riksdagens beslut. Ej heller får någon befallning, d. v. s. förvaltningsföreskrift, gifvas annat än af Riksdagen.

Sådana äro förhållandena med den föreslagna grundlagsändringen. Jag förmår icke finna hvori skilnaden skulle ligga, som skulle gifva Konungen större magt än han nu har i afseende på riksbankens styrelse.

I afseende på sjelfva lagen, som Konung och Riksdag gemensamt skola stifta, der är det den frågan som skall diskuteras: »viljen I flytta in så och så mycket eller litet i den lagen af hvad som är upptaget i bankkomiténs betänkande». Det blir en cura posterior, som tillhör nästkommande Riksdag, men denna grundlagsändring har endast afseende på att möjliggöra denna lag för riksbanken, om man har den åsigten att Konungen och Riksdagen gemensamt skola stifta denna lag, samt Konungen skall kunna inflytande på banklagförslaget. Detta är en nyhet, säger man. Ja, mine herrar, det är på visst sätt en nyhet, ty det finnes ingen bestämmelse i nu gällande grundlag om Konungens rätt i detta hänseende. Man har varit fasligt noga att betaga Konungen all rätt i fråga om riksbanken. Men på hvad sätt skedde genomdrifvandet af realisationen 1776? Hvem gjorde det 1830? Var det icke Konungen? Hvad står det i banklagen af 1830? Det står, att riksbanken är skyldig att iuvexla sina sedlar. Men om riksbanken icke kan göra detta, så stänmes banken till Kongl. Maj:ts och Rikets Svea Hofrätt. Men, mine herrar, hur går det då, om man icke kunde göra en anmälan till Konungen, att han behagade i sista hand söka rädda riksbanken ur dess förlägenhet. Således kan man icke komma ifrån, att Konungen har något inflytande på bankväsendet i allmänhet och äfven på riksbanken. Man kan icke taga bort Konungen såsom en faktor i banklagsstiftningen af det enkla skälet, att riksbanken har betydelsen af en nationalbank. På samma sätt, som regeringen har att tillse, att bankerna i allmänhet göra sin skyldighet, har

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken. Konungen skyldighet att öfvervaka riksbanken och detta är erkändt i 1830 års banklag. När nu Konungen är förpligtad att gripa in i vissa fall, då man vänder sig till honom för att begära hjälp, kan det då vara någon fara, om Konungen insätter en eller annan ledamot i riksbankens styrelse?

(Forts.)

Här är icke fråga om Konungens magt och Första eller Andra Kammarens magt, utan frågan gäller att på bästa sätt ordna styrelsen för riksbanken. Hvarför har frågan en så stor betydelse? Jo, därför att i intet annat land än möjligen Finland banken helt och hållet hvilat i statens hand. Banken har här icke sin grund i tillskott från enskilda personer, som drabbas af förlust, om banken icke fullgör sina skyldigheter. Hvem är ansvarig därför? Jo, bankofullmäktige på order från Riksdagen. Hvem är Riksdagen ansvarig för? För ingen. Man kunde svara: för kommittenterna, men den ansvarigheten kan just icke hafva någon större betydelse. Åtminstone kan man icke göra hvad som i andra land göres mot bankstyrelser i sådana fall, ty man kan icke utkräfvat skyldigheten att fullgöra bankens åligganden af svenska Riksdagen, som ensam sköter en så vigtig penninginstitution, som den. Det är betänkligt att låta en sådan penninginstitution bero på politiska förhållanden och konjunkturer, och det är denna betänklighet, som gjort att man söker ordna styrelsen på annat sätt och öfverlemnade åt Konungen rätten att der vara representerad. Men förhållandet blir ännu mera betänkligt, när man vill låta riksbanken blifva den enda sedelutgifvande banken i riket och borttaga denna rätt för de enskilda bankerna. Men om man tager bort denna de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, så kan åtminstone fordras så mycket, att Konungen sättes i tillfälle att skydda den enskilde i afseende på det sätt, hvarpå riksbankens verksamhet utöfvas, och detta sker derigenom, att Konungen väljer ledamöter bland fullmäktige. Jag är icke i stånd att inse, hvarför denna organisationsfråga skall göras till en magtfråga mellan Första Kammaren och Andra Kammaren samt Konungen, då man blott helt enkelt söker åstadkomma något af den beskaffenhet, att det kan lemnas garanti för en god bankförvaltningsstyrelse.

Då grundlagsförslaget går i denna riktning, så vill jag för min del yrka bifall till detsamma. Den anmärkning, som framställes mot 111 § 2 mom. regeringsformen har ingen vital betydelse i det afseendet, ty genom bibehållandet af detta stadgande vid grundlagens ändring skulle Konungens magt icke komma att utvidgas och Riksdagens magt icke på minsta sätt derigenom inskränkas.

Herr Ljungman: Då herr Rydin i sitt anförande nämnde, att detta nu föreliggande kongl. förslag skulle erbjuda stora fördelar, och att det vore önskligt att erhålla en ny fullständig banklag, så vill jag fästa hans uppmärksamhet uppå, att de grundlagsförändringar, som nu föreslagits, till största delen alldeles icke äro för ändamålet nödiga.

År 1887 förelades Riksdagen af Kongl. Maj:t ett dylikt förslag

till banklagstiftning som det ifrågavarande, efter det att Riksdagen redan 1886 förelagts ett grundlagsförslag, deri man inskränkt sig blott och bart till ändring af 71 § riksdagsordningen. Och vill man gå frågan på lifvet, så skall man finna, att ändring af ensamt denna paragraf är för ändamålets vinnande alldeles tillräcklig, hvarför det således icke är nödvändigt att, såsom man här gjort, ändra äfven åtskilliga andra paragrafer. Ty de ändringar, som nu önskas, hafva framställts först och främst för att Konungen skulle få rätt att sätta till 3 ledamöter i bankens styrelse, hvilket naturligtvis icke är nödvändigt för att få en god banklag. Det är lika litet någon nödvändighet nu som 1887 och 1886. Andra skälet är, att man vill undandraga från gemensam votering en del ärenden, t. ex. frågan om décharge åt bankens styrelse, hvilka ärenden nu äro föremål därför, och i stället göra kamrarne likställda, emedan denna kammare, som har större antal ledamöter, ju betyder litet mera, då det kommer till gemensam votering om sådana frågor.

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Herr Rydin anförde vidare, att, trots bestämmelserna i 111 § 2 mom., skulle reglementet gälla äfven för de af Konungen valde fullmäktige. Dervid vill jag fästa hans uppmärksamhet derpå, att grundlagen, enligt 84 § regeringsformen, skall tolkas efter ordalydelsen och alldeles icke efter lagförslag, hvilka endast äro och kanske aldrig komma att bli annat än blotta förslag, ty det är ingen säkerhet att de någonsin varda antagna.

Om vi se på det kungliga förslaget, så har man i 72 § utelämnat, att riksbanken skall förvaltas efter de af Riksdagen antagna ordningar, stadgar och reglementen. Jemför man 72 §, sådan den lyder enligt samma förslag, med ordalydelsen i 111 § 2 mom., der det heter, att: »riksdagens fullmäktige och revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena, och enligt dess instruktioner», så är det själfklart, att man nödgas sluta till, att dessa af Riksdagen utfärdade instruktioner icke gälla de af Konungen valde fullmäktige utan endast de af Riksdagen tillsatte. Annars är det obegripligt, att man i 72 § uteslutit ordet »reglementen», utan att man i 111 § gjort någon ändring, som angifver att äfven de kungavalde bankofullmäktige såsom sådana endast hafva att emottaga »befallningar af Riksdagen allena».

Herr Rydin antydde något om »realisationen», som Sveriges riksbank måst underkasta sig. Ja, det är en sorglig historia, men vi hafva den just från konungamagten, från de olycksaliga krig, i hvilka en oklok Konung störtade fosterlandet.

Såsom motiv för Konungens nu föreslagna nya befattning med banken anföres, att han skall upprätthålla banken, då sådana förhållanden inträffa, att banken icke kan fullgöra sina förbindelser; men detta härrör från den rätt, Konungen har att sammankalla Riksdagen. Det är en känd sak, att, om banken icke kan infria sina sedlar, så återstår intet annat medel att hjälpa saken, än att Riksdagen samman-

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken. kallas, och Riksdagen får genom lån eller på annat sätt ställa så till, att banken kan fullgöra sina förbindelser. Konungen har inga medel att disponera för det ändamålet, som kunna anses tillräckliga. Vid ett sådant sorgligt förhållande, att riksbanken icke kan inlösa sina sedlar, då är det *svenska folket*, som på ett eller annat sätt får se till att (Forts.) banken kan göra det.

Då herr Hedin anfört så starka formella skäl mot antagande af detta Kongl. Maj:ts förslag, och då dessa förändringar i regeringsformen icke motiverats såsom »högst nödiga och nyttiga», så skall jag be att få yrka afslag på utskottets betänkande.

Häruti instämde herr *Andersson* i Hasselbol.

Herr Herslow: Herr talman! Oaktadt man äfven i år, precis som hvar enda gång denna fråga kommer före, börjar med att genom alla möjliga insinuationer försöka förgifta stämningen, så hoppas jag dock, att det lugn, som erfordras för att i fredligt mak tala om de anledningar, som framkallat detta förslag, icke ännu skall helt vara försvunnet.

Jag ber då att först få upptaga ett par formella anmärkningar, som gjorts.

I 111 § regeringsformen säges, att »Riksdagens fullmäktige och revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena». Det är ett klart generelt stadgande och bör förblifva oförändradt. När helst Riksdagen sätter till fullmäktige eller revisorer, så hafva de att i denna sin befattning endast af Riksdagen mottaga instruktioner; det gäller icke blott dem, Riksdagen sätter in i banken, utan på hvilket annat område som helst, der Riksdagen tillsätter fullmäktige. Så snart de äro Riksdagens fullmäktige, behöfva de uti det dem lemnade uppdraget endast taga instruktioner från Riksdagen. Härei gör det nya förslaget icke den ringaste ändring, och det fans således icke den minsta anledning att förändra denna grundlagsparagraf.

Utöfver detta stadgande gör den nya banklagen för ett visst fall en särskild bestämmelse. Alla bankens fullmäktige — de af Konungen förordnade lika väl som de af Riksdagen tillsatte — hafva icke att för sin befattning i banken mottaga instruktioner af någon annan än Riksdagen. Kongl. Maj:t har i sjelfva verket icke någonting annat med bankförvaltningen att göra, än att han får tillsätta tre fullmäktige, som jemte Riksdagens sex fullmäktige förvalta banken. Men reglementering, instruktioner för bankens förvaltning, pröfningen af huru Riksbankens fullmäktige skött sig, pröfningen om huruvida de förtjent décharge eller icke, allt detta har Kongl. Maj:t icke att taga befattning med, utan det är Riksdagen uteslutande förbehållet.

Det är mycket ledsamt, att icke sjelfva banklagen föreligger redan nu, så att herrarne samtliga haft anledning att taga del af den; man

skulle då kanske icke så lätt i denna debatt skjutit in så pass betydelselösa anmärkningar, som vi nyss fått höra.

Jag ber att derefter få vända mig till den ärade talaren på norrlandsbanken. Han började på samma sätt antyda, att här låg någonting under. Konungen skulle tillsätta tre fullmäktige och Riksdagen sex, detta för att inbilla folket, att Riksdagen hade något att bestämma i afseende å bankens styrelse. Men denna styrelse skulle tillkomma på det sättet, att Riksdagens ena kammare tillsatte tre fullmäktige och den andra kammaren tre, och på så sätt skulle tre stå mot tre, representerande hvar sina olika åsikter och intressen. Mellan dessa skulle sedan Kongl. Maj:ts fullmäktige intaga en medlande ställning, men det komme då alltid att gå så, att de senare skulle hålla i hop med de af Första Kammaren valde, och Andra Kammaren skulle förlora allt inflytande öfver bankens förvaltning.

Jag ber då att få nämna, att just detta förslag, som ofta förut varit väckt inom Riksdagen, att nemligen hvardera kammaren skulle välja tre fullmäktige för sig, äfven inom båda bankkommittéerna frambars. Men efter omsorgsfull pröfning afstod man derifrån, just af den farhåga, att dessa då skulle komma att stå mot hvarandra och Kongl. Maj:t derigenom få för mycket magt. I stället enades man om, att framdeles, såsom nu, skulle kamrarna välja sina elektor, men dessa skulle sedan gemensamt sammanträda och välja Riksdagens sex fullmäktige, och man har i alla detaljbestämmelser arbetat på att dessa sex sedan icke skola komma att stå tre mot tre, utan bilda ett enda homogent helt. Ja alla nio skola, för så vidt sådant kan genom lagens anordningar åstadkommas, sedermera, fastän de komma från olika håll, sammansmälta till en enhet. De välja sjelfva, gemensamt, och utan att i sitt val vara bundna af någon kategori, inom sig sin ordförande, vice ordförande och direktör, supplerer hvarandra, oberoende af hvilken auktoritet som tillsatt dem o. s. v. De må komma från olika håll, det gör detsamma; då de en gång kommit in i bankstyrelsen, skola de känna sig såsom en enhet.

Nu till hufvudsaken! Man frågar, hvartill hela denna reform är nyttig? Jag vill ej nöja mig med att hänvisa till huru centralbankerna i alla de stora länder, som omgifva oss, äro inrättade. Om vi gå tillbaka till de tider, då bankerna bildades, så finna vi, att under bankverksamhetens småningom skeende utvidgning en strid uppstår mellan två olika riktningar, å ena sidan den, som vill att bankverksamheten skall vara fri, emedan den är en gren af den allmänna näringsverksamheten, den representerar näringsomsättningen inom det ekonomiska lifvet, i det den tager upp från ett håll öfverskottet af hvad som der producerats och för det öfver till ett annat ställe för att nära äfven denna del och bringa äfven den till blomstring. I denna egenskap är det en verksamhet af renaste privata natur. Å andra sidan se vi, att i samma ögonblick man sammanknutit bankverksamhet med sedelutgifning, behöfver denna privata verksamhet stå under en ganska all-

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken. varlig kontroll; och då måste staten gripa in och söka se till, att den frihet, som är nödvändig för bankverksamhetens utveckling, underkastas den begränsning, som är nödig för kontrollen öfver utgifningen af pappersmynt; myntverk måste stå under statskontroll, vare sig de utgifva metall- eller pappersmynt. Och det är intressant att se, huru de olika länderna efter olika skaplynne ordnat förhållandet mellan dessa båda faktorer och reglerat deras samverkan.

(Forts.)

Alla de stora centralbankerna, utom Rysslands och Finlands, äro, såsom vi veta, icke statens; deras kapital är privategendom. Englands, Tysklands, Frankrikes, Italiens och Belgiens banker egas af privata delegare; endast i ett par af dem ingår staten såsom delegare, men då på privaträttslig grund; den innehar en del aktier i banken, men på alldeles samma sätt som hvarje annan delegare. Men på samma gång har staten gripit in kontrollerande öfver förvaltningen: högst betydligt i Tyskland och Norge, något mindre i Danmark, mindre i Italien samt ännu mindre i Frankrike och Belgien. När vi slutligen komma till Englands bank, så är der statens kontroll nästan ingen; den enda kontrollen utöfvas af parlamentet i det ögonblick då detta, det år då bankens oktroj löper ut, har att pröfva huru vida den gjort sig förtjent af att få fortgå; då debatteras allvarligt dess betydelse och behöflighet för landet och då, i parentes sagdt, passar staten vanligen också på att betinga sig allt fördelaktigare villkor i afseende å den verksamhet, som banken utöfvar för statens räkning, i det att banken handhafver hela den fonderade statsskulden och är statens kassaförvaltare. I öfrigt rör banken sig alldeles oberoende efter egen bolagsordning och eget reglemente.

Öfver allt har man erkänt såsom nödvändigt, att, om staten skall ha något inflytande på landets centralbank, detta endast får afse kontrollen. Det går icke an, att staten såsom politisk faktor griper in störande uti bankens lif, ty banken har sin verksamhetsuppgift, sitt lif för sig, som icke får sammanblandas med statens. Alla de stora, ekonomiskt utvecklade staterna hafva gått derhän, att staten icke fått någon större dispositionsrätt öfver bankens medel än öfver hvarje enskild persons egendom. Bankens egendom är icke statens egendom, just därför att staten icke skall råka ut för den frestelse, som eljest ligger så nära till hands, eller att med bankens medel främja syften, som icke äro bankens utan statens, eller den tillfälliga politikens, eller kanske rent af det tillfälligt herskande partiets.

När Sveriges bank grundades, så var det samma tanke, nemligen att taga banken i skydd mot politikens inflytande, som gjorde, att banken blef Riksdagens bank. Man var rädd för konungamagten, emedan den då var skäligen okontrollerad, den enda statsmagten eller i hvarje fall den mest utpreglade politiska magten, och då man ville hafva banken fri från politiska inflytandens störande ingrepp i bankens lif eller, rättare sagdt, i det ekonomiska lif, som genom banken förmedlades, så tog man banken under Riksdagens vård. Konungen fick

icke röra vid den, icke ens omedelbart meddela sig med den; om under bankstyrelsens förhandlingar en kunglig kommissarie kom in, måste, såsom än i denna dag, styrelsen afbryta sina förhandlingar; den får icke ens öfverlägga, än mindre besluta i hans närvaro.

Denna skygghet var då ganska naturlig; men, mine herrar, nu frågas det: är denna skygghet fortfarande lika naturlig? Är det icke tvärt om numera så, att vi, om vi vilja vara opartiska, måste erkänna, att det är Riksdagen och icke konungamagten, som nu är den mest politiska magten i vårt land. Konungamagten blir allt mer den exekutiva, den förvaltande statsmagten, och den bör som sådan vara en stark magt; men den egentligen politiska, i hvarje fall den oroligt politiska magten, det är Riksdagen. Tron I icke, att alla i hela landet, som tänka på denna ändrade ställning, nu äro mera ängsliga för Riksdagen än för regeringen, när det gäller banken, just därför att de önska precis detsamma, som man i alla andra länder önskar, nemligen att framför allt skydda det ekonomiska lifvet mot att blifva beherskad af oroliga politiska inflytelser.

Då det blir fråga om att göra riksbanken till en sådan centralbank, af hvilken all annan bankverksamhet och hela det finansiella lifvet i riket skulle bero, blir denna oro, denna önskan dubbelt lifliga. Tro herrarne då, att det endast är ett konstladt behof detta, att under sådana förhållanden söka sätta banken i skydd för de politiska kastvindarna? Det är just den tanken, att Riksdagen är en farligare politisk magt än konungamagten, som gör att de privata bankerna kunna hålla sig så fullständigt uppe; man är rädd för Riksdagens bank, åtminstone vill man ej se den allherskande, och därför vill man ej släppa det banksystem som kontrolleras af Konungen.

Är nu denna rädsla obefogad? Erkänna måste vi väl ändå, att Riksdagen såsom enväldsherskare öfver banken först och främst ären orolig och nyckfull herre: de politiska vindar, som blåsa i landet, komma först in i Riksdagen. För det andra är Riksdagen vida mer oansvarig än Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t måste genom sina ministrar ställa sig ansvarig inför representationen för hvarje åtgärd. För hvad Riksdagen gör ansvarar den hvarken för Kongl. Maj:t eller någon annan och dess beslut fattas ofta genom slutna vöteringar, der den enskildes andel i svaret icke ens kan märkas. Slutligen och det allra farligaste är, att Riksdagen är den skattebeviljande myndigheten och har till sin uppgift att skaffa penningar, då sådana behöfvas. Kommer nödens stund, då vi tryckas af skatter, huru ytterligt nära ligger icke då frestelsen att begagna sedelpressen i stället för skatteexekutionen för att skaffa sig mynt, och ett, tu, tre hafva vi för mycket sedlar; de kunna icke lösas in och då blir det en realisation, hvilket, som vi veta, blott är ett vackert namn för hvad som i sjelfva verket är en statsbankrutt med ty åtföljande tvångsackord.

Det är, som sagdt, denna farhåga för att få Riksbanken i sitt nuvarande skick ensam herskande öfver landets hela ekonomi, som fram-

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

kallat misstroende och åstadkommit att vi så småningom fått tvenne banksystem i riket, båda sedelutgifvande och båda drivvande precis samma rörelse: det ena systemet, riksbanken med sitt hufvud- och sina afdelningskontor, som står under Riksdagens vård, och det andra systemet, privatbankerna med sina afdelningskontor, som förvaltas af enskilde, men under kontroll af Kongl. Maj:t. Är detta lyckligt? Har det icke under 50 år oupphörligt gifvit anledning till strid och hafva icke alla, som tänkt sig in i dessa frågor, hoppats på en förändring derhän, att man skapade en stor, gemensam sedelutgifvande bank, gaf åt den en organisation, som vore noga afpassad för dess hufvuduppgift, att upprätthålla sedelvärdet i riket, och skaffade den den tryggaste grundval, som vore möjlig. I öfrigt borde bankverksamheten vara fri, men dock så, att alla de privata bankerna ställdes i direkt beroende af centralbanken, som vore rikets bank.

Men huru skall detta ske? Huru skall man få denna centralbank sådan, att den kommer att hvila på ett underlag, hvars fasthet ingen kan sätta i fråga, och sådan, att ingen behöfver rädas för att åt den banken öfverlemnas herraväldet öfver hela landets ekonomiska lif? Det är klart, att man för att vinna det målet först måste skapa ett godt materielt underlag, basera den på starka fonder. Det kan anses redan vara gjordt. Vår svenska riksbank är redan nu, om vi lägga ihop alla dess fonder under olika namn, så stark, i förhållande till sin rörelse och omsättning, att den mäter sig med de solidaste banker i Europa. De flesta af de stora centralbankerna hafva i förhållande till sin rörelse mindre grundfond än riksbanken. Men mycket viktigare än grundfonden är en riktig förvaltningsform, ty om man gafve åt en bank, som blott hade 100 millioners upplåning och sedelskuld, ett eget kapital af likaledes 100 millioner, men låte den röra sig i en oförståndig form, så kan banken förvalta dessa medel så, att den ändå icke kan honorera sina förbindelser. Fonderna spela icke så stor rol och jag ber att få säga till denna kammare, som alltid sträfvat att stärka fonderna, att detta är mycket bra, men att det utöfver ett visst belopp betyder mycket litet. Franska banken är världens största och, jag tror mig kunna påstå det, världens solidaste bank, och dess förbindelser eller hvad den är skyldig allmänheten mot sina sedlar och insättningsbevis representerar oftast bortåt tjuu gånger dess grundfond. Å andra sidan: när Göteborgs handelskompani gick i kull, tror jag icke dess skuld uppgick till två gånger grundfonden. Allt beror på huru banktillgångarne placeras. Med en sådan rörelse som franska bankens, der risken är liten, der är grundfonden blott en liten riskfond, som man icke behöfver större, därför att alla inlånade medel hållas i en ständigt rörlig, ständigt väl betryggad och lätt tillgänglig form, löpa ut och in i en cirkelgång, som sällan hakar sig på någon punkt. Vexelcirkulationen försiggår på ungefär 42 dagar, så korta papper rör man sig med der. Dock, jag skall icke gå in i vidare detaljer. Här är icke plats för att fullständigt redogöra för den rö-

relseform, som i det kongl. förslaget är framlagd till fastställelse för riksbanken; jag vill blott förklara, att den är af det slag, som motiveras och betingas af de inre fordringarne på en stark sedelutgivande bank.

Men utom kapitalfonden och den lagstadgade rörelseformen, återstår såsom den allra viktigaste basen för en centralbank dess konstitutiva grund, bankens rättsliga ställning. Såsom vi veta finnas nu blott ytterst få bestämmelser i banklagen; i allt öfrigt hänger banken på Riksdagens godtycke. Riksdagen kan genom ett nytt reglemente kasta om hela ordningen och sättet för bankens rörelse, hvilken dag som helst inrätta allt i en alldeles ny form, tills nästa Riksdag inför ännu en annan form för bankens organisation. Jag frågar: ingifver sådant trygghet och är det lyckligt att detta skall fortgå?

Man har under senaste tid på två olika vägar häri sökt ändring. Den första, som 1881 års bankkomité inslog, var utan fråga den kraftigaste och mest radikala. Enligt dess förslag skulle visserligen Kongl. Maj:t icke tillsätta tre utan endast en ledamot i styrelsen, men i stället skulle bankens rättsgrund blifvit — jag erkänner det villigt — ännu vida starkare än i det nu föreliggande förslaget. Riksbanken skulle då från att hafva varit en statsinstitution öfvergått till att blifva ett vanligt privaträttsligt institut, hvilande på kontraktets enkla form. Banken skulle vara en bolagsegendom, tillhörig delegare, af hvilka staten skulle ingå med $\frac{2}{3}$ och enskilde med en tredjedel af bolagskapitalet. Detta betyder icke så mycket, tycker man; staten skulle ju ändå vara hufvudegaren! Men äfven om staten fått $\frac{9}{10}$, ja $\frac{99}{100}$ af aktierna och endast en hundraedel lemnats till enskilde, vore i samma ögonblick bankens grund en totalt annan än nu. Banken hade dermed i ett drag förändrats till en privaträttslig institution, i hvilken staten endast vore en stor delegare. Efter den förändringen blefve det föga viktigt, ja nästan endast en formsak, en etikettsfråga, hvem som skulle sätta till ordförande, om Konungen eller någon annan. Bankoutskottet försvunne af sig sjelf, dess funktioner skulle öfvertagas af ett bankråd. De 48 elektorer, som vi nu utse, skulle Riksdagen visserligen fortfarande välja, men till att inträda som ledamöter i bankstämman. Riksdagens befattning med banken skulle inskränka sig till detta val, genom hvilket hvardera kammaren skulle utse 24 ledamöter i bankstämman. Denna blefve sedan uteslutande bankens principal.

Detta var obestriddigen ett mycket kraftigt förslag, hufvudsakligen därför att det ställer riksbanken på privaträttslig grund såsom i alla andra länder. Men man märkte ganska fort att förslaget icke kunde gå. Inom såväl regeringen som kamrarna fick man den uppfattningen, att enskilde delegare i riksbanken vore något, som Riksdagen icke skulle acceptera. Man måste på en annan väg söka lösa svårigheterna, om man ej ville fortfarande hafva banken som en rent politisk anstalt. Det återstod intet annat än att flytta in banken under civillagens tak, sammanföra alla grundreglerna för riksbankens förvalt-

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

*Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
riksbanken.*

(Forts.)

ning och skötsel i en lag, som skulle stiftas på samma sätt som civil-lag eller af Konung och Riksdag gemensamt, och således icke rubbas endast genom reglementariska förordningar. Att någon i denna kammare, som med allvar tänkt sig in i saken, kan finna det önskvärdt att genom en enkel röstpluralitet, vunnen vid gemensam votering, kunna kasta om grunderna för bankens hela förvaltning, hvar på landets ekonomiska välfärd är beroende, och derigenom med ruin hota hvar enda en medborgare, det finner jag mest förunderligt i hela denna diskussion. Önskar jag väl åt mig själf — vore det klokt, vore det förståndigt, om jag så gjorde — att kunna handla utan någon som helst kontroll af lag? Kan någon af oss helt umbära den kontrollen? Är det klokt att ställa hela landets ekonomiska välfärd på okontrolleradt godtycke, vore det än Riksdagens?

Nu är frågan före att få en sådan lag, få en bank, som ensam har hela sedelutgifningsrätten, och till hvilken de andra bankerna skola stå i subordinationsförhållande. Vi kunna ej få det utan att mellan de två närvarande banksystemen söka åstadkomma en kompromiss. Det gäller att till ett organiskt helt sammansmälta riksbanksystemet och Kongl. Maj:ts privatbanksystem. Jag tror icke, att man kan, om man allvarligt pröfvar förslaget, finna annat än att fördelningen mellan Kongl. Maj:t och Riksdagen är gjord så, att konungamagten icke får mycket, men Riksdagen får ofantligt mycket. Kongl. Maj:t — får tre stycken ledamöter, hvilka emellertid tillsammans med de sex af riksdagen valda ledamöterna ställas helt under Riksdagens uppsyn och kontroll. Mot detta uppgifver Kongl. Maj:t, å sin sida, hela det banksystem, öfver hvilket han har allena magten och kontrollen. Jag tycker detta är ett byte, hvarigenom hvad Riksdagen gifver sannerligen uppväges af hvad Riksdagen får. Och bör man i denna kammare, der jag vet att den önskan är allmän och liflig och der man ledes af den rigtiga insigten eller instinkten att all sedelutgifning i vårt land skall vara koncentrerad i en punkt och der fullständigt reglerad af staten, bör man här, frågar jag, tveka, då detta mål nu kan nås? Är det skäl att låta ett retsamt ord eller en snedvriden stämning förleda till att kasta bort hvad vi så länge eftersträfvat och nu kunna vinna?

Med det nu framlagda lagförslaget kunna vi komma derhän, att vi få en statsbank, som, väsentligen tryggad mot politiska vådor, hvilande på fast underlag, förvaltas af sakkunnig styrelse efter lagstadgade grunder. Är detta ringa ting att nå?

Jag nämnde sakkunnig styrelse och ber att få återkomma till 72 §:s andra moment, som stadgar att Konungen förordnar tre ledamöter. Det kan ju hända, särskildt i tider af politiska stridigheter, att en bankstyrelse, då den skall af Riksdagen tillsättas, på grund af konfikter eller misstämningar, till stor del tillsättes icke precis med tanken på att erhålla de för banken bästa och lämpligaste personerna. Det kan hända att de dugligaste karlarne i bankstyrelsen äro i strid med oss på annat håll, motverka oss på andra områden, och därför

kasta vi undan dem. Det *kan* hända. Vore det då så förfärligt illa, att i styrelsen funnos några, som tillsattes uteslutande ur synpunkten af bankens bästa, att der funnos några oberoende af tillfälliga politiska vindar, så att om Riksdagen bytte om alla sina sex ledamöter, vore dock i styrelsen kvar tre, och dessa alla sakkunnige. Sakkunnige, ja, ty då Kongl. Maj:t skall utnämna dem genom ansvarige ministrar, tror jag icke, att han kan antagas skola tillsätta någon annan än den han pröfvar vara verkligt kompetent för uppdraget.

Riksdagen har ofta med stort förstånd gjort sina val och jag tror att landet bör känna sig tacksamt mot Riksdagen för den omsorg Riksdagen vid alla tillfällen egnar banken. Men jag vill visst icke säga, och jag tror icke heller att kammaren vill det, att man alltid valt med tanke på att få den bäste och dugligaste bankmannen. Nu säger man i kammaren: det torde Kongl. Maj:t icke heller alltid göra. Må vara! Men, erkännom likväl, det ges större utsigter för att han skall göra det, än vi sjelfva. Han har icke det slags intresse vid sådana val, som Riksdagen har, och han behåller icke det ofta farliga herravälde öfver dem han tillsätter, som Riksdagen öfver sina. Ingen annan egenskap än duglighet och sakkunskap gör för honom en person önskvärd som fullmäktig. Att se banken klokt och sjelfständigt skött, det är det enda regeringen kan tänkas vid sitt val ha i syfte.

Det förut framlagda bankförslaget syftade till samma mål genom att låta bankstämman tillsätta fullmäktige, ty enskilde delegare kunde gerna icke vid val af fullmäktige hafva annat intresse än att utse de för bankens fördelaktiga ledning lämpligaste personerna.

Om vi nu kunna genomföra detta, få en bank, som fortfarande står i allt under Riksdagens egen kontroll, men som är stäld på lagens fasta, i stället för reglementets lösa grund, och hvars rörelse- och förvaltningsform är fastställd i lagen, en bank, som slutligen genom sin styrelses sammansättning bjuder ytterligare garanti för klok och sakkunnig förvaltning, och om vi kunna få denna länge efterlängtade centrala riksbank utan att samtidigt dermed tillfoga de enskilda bankerna någon skada, utan tvärt om genom en försigtigt och beqvämt ordnad öfvergång så småningom föra dessa till den ställning de i framtiden böra intaga — om vi kunna få allt detta och det inom kort tid, så frågar jag, kan det vara lämpligt att utan vidare förkasta denna möjlighet? Det är ju för öfrigt icke fråga om att nu genast definitivt antaga lagen, ty det gäller i dag blott en grundlagsförändring, som icke kan vidtagas förrän vid kommande riksdag, då man hinner blifva fullt förtrolig med banklagsförslaget. Nog är det skäl att låta denna fråga hvila så länge, för att under tiden grundligt taga den i betraktande. Om Riksdagen lemnar bifall i dag är ju intet dermed afgjordt. Riksdagen har blott bevarat en möjlighet åt en kommande riksdag, hvilken möjlighet, om den nu kastas bort, enligt min tanke, icke snart fås tillbaka, och hvars bortkastande man kan komma att djupt få ångra.

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

*Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
riksbanken.*

(Forts.)

Jag tillåter mig därför hos kammaren och Eder, herr talman, hemställa om bifall till att Kongl. Maj:ts förslag må få blifva hvilande till nästa riksdag.

Herr Jonson i Fröstorp: Jag har endast begärt ordet för att få till protokollet antecknad, att jag icke kan vara med om att rösta vare sig för utskottets eller Kongl. Maj:ts förslag.

Jag skall icke ingå i vederläggning af de vackra tal, som här hållits, men jag vill säga, att jag är mycket betänksam, när det gäller att göra ändring i våra grundlagar, och här gäller det en ändring i några paragrafer af regeringsformen, som innehålla svenska folkets heligaste och dyrbaraste rättigheter.

Hvad sjelfva förslaget för öfrigt angår, så säger man att det är alldeles nödvändigt, därför att man behöver nya banklagar. Det tror jag icke. Man kan här stifta nya banklagar, utan att, såsom utskottet här föreslagit, gifva Kongl. Maj:t andel och beslutande rätt i riksbankstyrelsen. För mig är det alldeles klart, att på samma gång Andra Kammaren antager föreliggande förslag, på samma gång har Andra Kammaren afsagt sig allt inflytande på riksbankens förvaltning för framtiden. På dessa skäl kan jag icke vara med om förslaget.

Under de många år jag suttit i denna kammare, har jag icke sett några olägenheter af de val till riksbankens fullmäktige, som egt rum. Och jag tror icke att, om föreliggande förslag antoges, det skulle blifva i minsta mån bättre ställt för riksbanken.

Emellertid skall jag nu sluta med att yrka rent afslag å såväl den kongl. propositionen som utskottets förslag. Jag vill äfven nämna, att, om jag blir nödsakad att rösta mellan utskottets förslag och reservanternes, kommer jag naturligtvis att rösta för reservanternes förslag, derest detta blir kontraposition. Men till dess yrkar jag afslag å utskottets föreliggande förslag.

Herr Olsson i Kyrkebol instämde häruti.

Herr Månsson: Såsom herrarne se af utskottets betänkande, har jag jemte andra utskottsledamöter icke kunnat vara med om att biträda föreliggande Kongl. Maj:ts förslag. Vi hafva nemligen ansett, att här vore fråga om rubbningar i det närvarande, så djupa och så opåkallade — efter hvad man har sig bekant angående de förhållanden som hittills egt rum — att vi icke kunnat gå in derpå. Man säger här, att vi borde vidtaga denna förändring af grundlagen, därför att vi skulle få en ny banklag. Det är sålunda det perspektivet — banklagen — som skall erhållas såsom utbyte mot denna grundlagsförändring. Jag får då säga, att, om det skulle vara så, om man skulle få en sådan banklag, som den senaste komitén uppgjort och den föreläge till behandling — jag skulle för min del icke rösta därför. Jag kan icke vara med om att taga något enda steg för att få en sådan

ny banklag. Jag har nemligen trott mig finna, att emot det att riksbanken blefve den enda sedelutgifvande banken, skulle så väsentliga inskränkningar ske i riksbankens öfriga förvaltning, att det, efter min uppfattning, är omöjligt att gå in derpå, så vida riksbanken skall blifva af någon betydelse såsom bank. De privata bankernas ställning är deremot enligt detta nya bankförslag så väsentligt förbättrad, att det blefve de, som droge det längsta och största strået. Det är verkligen oförtydligt, att Riksdagen, trots det herr Herslow nyss yttrade, då skulle afstå från sin egentliga förvaltning af riksbanken. Den hade endast att, på sätt nu sker, besluta angående reglemente för riksbanken, dess inkomster och utgifter; i öfrigt skulle hela riksbankens förvaltning ordnas genom en lag, stiftad utaf Konungen och Riksdag, således af civillags natur; och hurudan denna lag skulle blifva, veta vi ännu icke. Vi veta icke, hvad som der komme att skrivas. Det är icke denna kammare ensam, som skulle bestämma, hvad som skulle stå i den lagen.

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Vidare har herr Herslow sagt, att det varit misstroendet mot den oansvariga Riksdagen, som framkallat de privata bankerna. Jag är icke af den meningen. Jag tror, att de privata bankerna uppkommit af ren spekulation. Under hela den tid Riksdagen skött riksbanken, eller öfver 200 år, har, så vidt jag vet, ingen väsentlig anmärkning rigtats emot det sätt, hvarpå riksbanken blifvit skött. Det oaktadt hafva ständiga försök, än på det ena, än på det andra sättet, blifvit gjorda för att dels bereda enskilda personer inträde i riksbanken, dels skaffa privatbanker en eller annan rättighet. Så vidt jag kunnat finna, hafva dessa fordringar icke varit dikterade af några fel uti Riksdagens förvaltning af riksbanken, utan helt och hållet berott af enskilda bankintressen.

Det har sagts, att Riksdagen är oansvarig, men icke Konungen och regeringen. Ja, det har förut påvisats, huru det förhåller sig med denna ansvarighet. Vi torde nog litet hvar veta, huru det går, om en regeringsledamot blir åtalad eller klandrad för någon af sina handlingar. Det har ännu aldrig visat sig, att en riksrätt fält en sådan. Och jag tror, att äfven om han blefve fäld, blefve det ej så mycket bevändt med ansvarigheten eller möjligheten för honom att ersätta hvad som felats. Jag tror, att garantien är lika stor, ja ännu större, om denna magt och rätt, som här är i fråga, ligger hos Riksdagen. Man bör dock icke alldeles glömma bort de förhållanden, som funnits och som gifvit anledning till att Konungen afstått från sin rätt med hänsyn till riksbanken, och att denna magt lemnats åt Riksdagen allena. Jag tror, att sådana anledningar dertill funnits, att det icke är skäl för Riksdagen att lemna ifrån sig denna magt utan några synnerligen viktiga och giltiga orsaker. Och för min del är jag öfvertygad om, att icke något sådant förekommit, som kan gifva anledning till en återgång.

Hvad deremot vi reservanter funnit vara af behofvet påkalladt,

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken. det vore att få en bättre och säkrare kontinuitet i riksbankens styrelse, så att icke en Riksdag skulle kunna genom en möjligen för tillfället varande partibildning omskapa hela riksbankens styrelse. Håri hafva vi funnit något felaktigt, som borde rättas. Vi hafva därför tillåtit oss att föreslå en ändring i 71 § riksdagsordningen till afhjelpande af berörda missförhållande. Derigenom skulle styrelsens kontinuitet bevaras och derigenom skulle udden vara bruten utaf de anmärkningar, som kunna göras mot nuvarande förhållanden.

(Forts.)

Jag tror således, att de skäl, som förefunnits för att riksbanken öfverlemnades åt Riksdagen, böra stå för vårt minne, då vi nu handla och afgöra i detta ärende. Och jag tror, att vi böra lemna såsom arf efter oss den rätt och magt, som våra förfäder funnit nödigt lemna åt rikets ständer. Om denna magt ligger hos Riksdagen, tror jag att den hvilar i de säkraste händer, och att den säkraste garantien förefinnes. Det är därför, herr talman, som jag skall be att få yrka afslag på nu föreliggande paragraf.

I detta yttrande instämde herrar *Andersson* i Hamra, *Pehrsson* i Norrsund, *Sjöberg*, *Svensson* i Bossgården, *Nilsson* i Råby, *Jönsson* i Mårarp, *Petersson* i Boestad och *Andersson* i Löfhult.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von *Es-sen* anförde: Man kan egentligen icke undra på, att man vid afgörandet af en så vigtig fråga som denna är mycket försiktig och betänksam. Man kan med skäl säga, att det är anledning att tänka två gånger på saken. Ja, här är verkligen fråga om att tänka två gånger på denna sak, ty det gäller att antaga såsom hvilande ett grundlagsändringsförslag, som först vid nästkommande riksdag kan blifva antaget såsom gällande. Ett skäl — ett bland många andra — hvarför man nu skulle kunna vara tveksam, måste ligga deruti, att man icke har fullständig kännedom om den lag, som kan komma att blifva antagen och gällande för banklagstiftningen i öfrigt. Det har visserligen bland kammarens ledamöter utdelats ett komitébetänkande, innehållande detta lagförslag, och i statsrådsprotokollet angifves, att det vore finansministerns afsigt att föreslå ett i grunden likartadt förslag till antagande för kommande Riksdag, för så vidt denna grundlagsförändring nu antages. Men vi hafva icke inom riksdagen fått tillfälle att debattera denna fråga, att höra meningarna derom. Det kan komma i fråga förändringar under detta år, i fall önsknningar, som kunna anses giltiga, derom framställas; och först då, när det är fråga om att samtidigt antaga det ena och det andra förslaget, kan Riksdagen verkligen med skäl sägas veta hvad den gör. Om det nu gälde *antagandet* af ett grundlagsändringsförslag, utan att man vore viss om, hvilket banklagsförslag som kunde af båda kamrarna i öfrigt antagas, så kan det icke komma i fråga, att någon vore nog oförsiktig att gifva detsamma sin röst. Men det innebär icke någon större fara att antaga förslaget

såsom *hvilande* och sedan göra det till föremål för ny pröfning. Det kan väl hända, att några af dem, som nu äro emot förslaget, under årets lopp kunna komma till en annan åsigt. Jag vet sjelf af egen erfarenhet, att det tarvar ganska lång tid och mycket studium att sätta sig in i alla dessa bankfrågan rörande omständigheter. Jag vill visst icke påstå, att jag nog djupt inträngt deri. Men jag vet dock, att det fordrar ganska mycket arbete för att komma så pass långt som till den punkt, der jag står; och jag föreställer mig, att många riksdagsmän med mig skola erkänna, att de ännu icke nog grundligt satt sig in i denna verkligen djupt ingripande fråga.

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Förslagens motståndare hafva här betraktat frågan nästan uteslutande från den synpunkten, att Andra Kammaren här skulle göra ett offer, skulle förlora något af sin magt. Gent emot detta har med skäl framhållits att det gäller att göra detta offer, som dock — derom är jag öfvertygad — är jemförelsevis ringa, emot vinsten att få en trygkad centralbank, så ordnad, att man kan anse den upprätthålla myntvärdet och fylla sin mission bättre än den nuvarande. Jag tillåter mig icke med någon insinuation beröra den frågan, om den nuvarande eller kommande Första eller Andra Kammaren kan missbruka sin magt med afseende på riksbankens angelägenheter. Men säkert är — och det måste alla medgifva — att ofta beror på en lott, hvilken som kommer att hafva befattning med riksbankens förvaltning, och det kan komma att bero på partiernas ställning gent emot hvarandra. Det kan användas som partibelöning eller såsom straff, och sådant är otvifvelaktigt icke lyckligt och godt för den gilla gången af bankförvaltningen. För att få en motvigt mot sådana vindkast har Kongl. Maj:t ansett önskvärdt att bestämma, att Konungen äfven kunde utöfva något inflytande på förvaltningen. Det har framhållits af många talare, att riksdagsmannen, som lägger voteringssedeln i urnan, är oansvarig utom för sitt samvete, då deremot embetsmannen är ansvarig. Man har väl sagt, att många af Konungens rådgifvare icke blifvit fälda, såsom kanske en och annan riksdagsman ansett böra ske. Derom vill jag icke yttra mig. Men säkert är, att embetsmannen är ansvarig icke blott inför Riksdagen, utan äfven inför Kongl. Maj:t och hela landet, och detta mera än den som blott lägger sin voteringsedel i urnan, hvarjemte embetsmannen är bunden af sin ed. Det förslag vid tillsättande af en plats, som uppgöres af en ansvarig embetsman, måste innebära någon trygghet, att han icke kan binda sig af andra hänsyn än institutionens gagn.

En af de förste talarne yttrade, att hela förändringen icke vore synnerligen nödig. Ja, huru skall man kunna döma, om saken är nödig eller icke? Det förefaller mig, som om de många framställningar, som gjorts dels enskildt, dels från allmänhetens sida i pressen, dels inom riksdagen under många år, om nödvändigheten af en ändring i banklagen, borde utgöra nog bevis för, att det verkligen är nödigt att skrida in. Den allmänna åsigten inom riksdagen, äfven bland bank-

*Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
riksbanken.*

(Forts.)

män, är, att det vore önskvärdt, att den enskilda sedelutgifningsrätten komme i riksbankens händer allena. Men det gäller då att tillse, och det är Kongl. Maj:ts skyldighet att tillse, att verkligen en sådan organisation erbjudes riksbanken, som kan gifva tillräcklig säkerhet för att den skall kunna fylla sin uppgift. Detta har nu skett. Under föregående riksdag, då förslag i detta hänseende framkom, afsåg man icke mer än att till hälften lösa frågan, att minska sedelutgifningen till en viss gräns och lemna åt framtiden att utkämpa striden om riksbankens ordnande, hvilken tid skulle inträffa, då den enskilda sedelutgifningsrätten borttoges. För min del har jag ansett, att det vore lämpligt att frågan nu så afhandlades, att man kunde se en terminus, då det blefve slut med den enskilda sedelutgifningsrätten, och samtidigt framställning gjordes om framtida ordnande af riksbanken. Jag har sett ett ytterligare skäl deruti, att Riksdagen vid många tillfällen icke velat vidtaga partiella förändringar i den ena eller andra frågan, utan förklarat: »låt oss se förslaget i sin helhet; låt oss se den slutpunkt, till hvilken det hela syftar». Sådan synes mig Riksdagens åsigt hafva varit i många andra frågor, och jag tänkte mig därför, att det också i detta fall skulle vara Riksdagen välkommet att få se ett fullständigt ändringsförslag framlagdt. Detta behöfver naturligtvis icke vara någon anledning för kammaren att antaga detta förslag, men det förklarar, hvarför man ansett sig böra göra upp ett sådant förslag, som visar, hurudan ställningen kommer att te sig år 1903, då hela omorganisationen skulle vara fulländad.

Mot förslaget har man bland annat anmärkt, att Andra Kammaren, om förslaget antages, skulle förlora sitt inflytande på riksbankens styrelse. Jag kan omöjligt finna detta antagande befogadt, då ju dels gemensamma voteringar äro bibehållna för frågor om reglemente för riksbanken, dess inkomster och utgifter, dels äfven sex fullmäktige skola af kamrarne utses enligt samma grunder som nu; och slutligen Riksdagen genom sina revisorer och sin egen ställning såsom hittills skulle komma att utföva kontroll öfver bankens styrelse, så väl öfver de af Kongl. Maj:t tillsatta som de af Riksdagen valda fullmäktige.

Man har äfven sagt, att de enskilda bankernas intressen genom detta förslag blifvit i så hög grad gynnade. Jag kan icke finna detta. Man har — om jag ett ögonblick får gå in på den saken — understött deras existens under de närmaste åren genom att bevilja dem kassakreditiv och rediskonteringsrätt till en viss grad. Men detta är väl det enda lämpliga sätt, hvarpå man slutligen skall kunna komma derhän, att all deras sedelutgifningsrätt borttages. Och jag tror för öfrigt, att Andra Kammaren, liksom också den första, år 1903, då den dagen kommer, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt upphört och dessa antagligen till stor del öfvergå till aktiebanker, må hända då skulle befinnas villig att fortfarande medgifva dem någon lindring i afseende på rätten att hos riksbanken på billiga vilkor verkställa diskontering eller också på något annat sätt gynna de enskilda banker,

som vilja förbinda sig att hålla bankkontor i landsorten. Ty jag tillåter mig hemställa till dem af herrarne, som hafva affärer i landsorten, huru vida det icke måste anses särdeles behöfligt, att här och hvar finnas enskilda bankkontor. Riksbanken må få ett afdelningskontor i hvar län eller somligstädes flera — den kan dock icke på för allmänheten fullt tillfredsställande sätt leda hela penningarörelsen. Nej, detta är omöjligt, så framt icke der äfven tillika finnas enskilda banker. En säkerhet, som skall kunna belånas i riksbanken eller i ett dess afdelningskontor, måste vara af så oomtvistelig qualité, att det icke kan sättas i fråga att den ej utgöres af fullgoda papper. Enskilda banker åter kunna belåna papper, som äro af tvifvelaktig art för dem, som icke känna lånesökandens person; deras styrelser kunna nemligen genom personalkännedom der uti orten eller genom kännedom om egendomars värde, hvilket eljest måste bedömas endast efter taxeringsvärdet, lätt afgöra, hvad värde dylika papper i verkligheten hafva. Och jag är för min del öfvertygad, att ganska många skulle känna sig missbelätna, om icke lån skulle kunna beviljas dem, äfven om de icke kunna förete papper, hvilkas säkerhet officiellt är alldeles oomtvistelig.

På grund häraf hyser jag den öfvertygelsen, att det skulle vara en olycka för vår penningarörelse, om de enskilda bankernas afdelningskontor alldeles skulle upphöra. Dock vill jag naturligtvis icke därför det ringaste motsätta mig en sådan organisation, som nu är föreslagen, eller att riksbanken skulle komma att ega afdelningskontor i hvarje län, kanske i ett och annat till och med flera.

Jag vågar icke upptaga kammarens tid med att ingå på yttranden, som röra förslaget detaljer i ett eller annat afseende. Jag har endast velat yttra detta, som jag nu sagt, i afseende på denna dess vigtigaste paragraf. Jag för min del skulle vara synnerligen belåten, ja, jag går så långt, att jag tror att äfven Riksdagen i en framtid skulle vara ganska belåten, om förslaget nu blefve antaget, ehuru man nu för ögonblicket synes hysa en viss motvilja för detsamma.

Herr Björck: Jag vill i denna fråga yttra några ord för att ge tillkänna min ståndpunkt i densamma. Här är fråga om en stor förändring af våra grundlagar, och då tror jag vi böra se oss väl före och icke gå för brådstörtadt till väga. Jag har under riksdagarne här ofta funnit, att man, när förslag till ändring af någon enskild paragraf i grundlagen förelegat, alltid plägat göra stora, vidtomfattande inkast deremot. Nu är det fråga om att ändra många paragrafer i grundlagen. Må vi då se oss visligen före, att vi icke ha för brådt!

Annars brukar det alltid heta: »frågan är för litet utredd». Jag tror, att denna fråga är för litet utredd nu. Jag tror, att det tål vid att tänka på saken litet mera och jag vill äfven framhålla, att man bör taga i noggrant öfvervägande innehållet uti alla de grundlagsparagrafer, som hafva något samband med denna, genom att de inne-

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

hålla bestämmelser i frågan, så att man icke efteråt kan komma och säga, att Riksdagen här begått ett fel, då den lemnat ifrån sig sin magt öfver banken.

Vi hörde vid debatten i denna kammare angående föreslagna förändringar i strafflagen herr justitieministern yttra, i fråga om bestämmelser angående vanfräjdsstraffet, att detta vore häfdvunnet och därför icke kunde borttagas. Jag från min sida sade, att det var en häfdvunnen orättvisa, men icke dess mindre skulle det stå kvar. Här visar det sig, att det är fråga om att taga bort en rättvis sak, som är häfdvunnen såsom rättvisa. Är det då icke så mycket mer skäl att behålla den. När riksbankens styrelse och förvaltning i öfver 200 år, efter hvad jag har hört, legat under Riksdagens görande och låtande, då må man väl säga, att den saken också är häfdvunnen. Och något sådant böra vi icke lemna ifrån oss, förrän vi äro öfvertygade, att vi få något bättre i stället.

Derför, herr talman, ber jag att få yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ljungman: Enligt nu gällande bestämmelser förvaltas riksbanken enligt lag af år 1830 och enligt reglementariska föreskrifter, som äro utfärdade af Riksdagen. Så vidt jag vet, har här i kammaren icke någon gjort invändningar emot, att hufvudgrunderna för riksbankens vård och förvaltning fastställas genom af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt antagen lag, och, så vidt jag kan erinra mig, vann 1887 ett förslag till en sådan lag Andra Kammarens bifall.

Men det är en himmelsvid skilnad mellan att begära och önska, att hufvudgrunderna för riksbankens förvaltning fastställas genom lag, och att gå så långt som föreliggande förslag, hvilket ur 72 § regeringsformen fullständigt utesluter hvarje ord, som antyder, att Riksdagen skall ega rätt att utfärda reglementariska föreskrifter för riksbankens förvaltning.

Det finnes, så vidt jag vet, ingen, som yttrat sig önska att man fortfarande skall behålla gemensamma voteringar i fråga om sådana stadganden för riksbankens förvaltning, som böra vara af *lags* natur. Men väl yttrades det af mig, att detta nu föreliggande förslag går för långt i att genom ändring af 70 § regeringsformen begränsa antalet af de frågor, som böra vara föremål för gemensam votering. Så kan jag t. ex. icke finna något skäl, hvarför man skulle votera gemensamt, när det gäller décharge för riksgäldsfullmäktige, men icke om décharge för riksbanksfullmäktige, och ej heller hvarför man skall undandraga instruktionen för bankoutskottet och instruktionen för revisorerna af riksbanken den gemensamma voteringen. Denna sak får för öfrigt ökad betydelse derigenom, att förslaget i § 72 regeringsformen innehåller den bestämmelsen, att nytt förordnande af samtliga fullmäktige skall ega rum, dersät ansvarsfrihet blifvit vägrad någon eller några af dem.

Det torde vara obestriddigt, att en ändring i nuvarande förhållanden är behöflig, och jag tillhör dem, som äro villiga att medverka till

en sådan förändring. Men jag kan icke vara med om att antaga såsom hvilande ett förslag, hvilket, såsom här tydligt blifvit påvisadt, eger så stora formella brister som detta. Dessutom vill jag påpeka, att enligt min öfvertygelse antagandet af ett sådant förslag som detta icke på något sätt skulle komma att öka Andra Kammarens förhoppningar att få sina önsknningar med afseende på riksbanken uppfyllda. Första Kammaren satte sig 1887 deremot, och jag är öfvertygad, att den kommer att så göra äfven framdeles. Vi hafva för öfrigt senast i qväll fått ett nytt bevis derpå, då Första Kammaren afslagit Andra Kammarens önskan om inrättande af ett nytt afdelningskontor. Det förslag, som framlades af senaste bankkomité, innehöll i afseende härpå, att 1903 ett sådant kontor skulle finnas i hvarje län, men icke dess mindre har Första Kammaren nu afslagit förslaget om inrättande af ett nytt afdelningskontor i ett af rikets största län.

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Det synes mig sålunda lika litet vara att hoppas något tillmötesgående från Första Kammaren i denna som i andra stora frågor, såsom t. ex. försvarsfrågan, frågan om den kommunala rösträttens begränsning o. s. v. Man får se tiden an, till dess man får en annan stämning i Första Kammaren. Sedan kan det vara tids nog att ändra § 72 i regeringsformen.

Jag yrkar därför fortfarande afslag å utskottets förslag.

Herr Thestrup: Såsom af flere föregående talare blifvit anmärkt, är det här icke fråga om att fatta något definitivt beslut i detta ärende, utan det är endast fråga om att till grundlagsenlig behandling antaga nu föreliggande förslag såsom hvilande och derigenom möjliggöra för nästkommande Riksdag att, i händelse då framlagda banklagsförslag skulle vinna Riksdagens bifall, kunna antaga nu föreslagna grundlagsförändringar. De skäl, som från olika håll blifvit framställda rörande förslaget förmenta allt för stora utvidgning af Kongl. Maj:ts magt genom bestämmelsen om Kongl. Maj:ts rätt att tillsätta tre ledamöter i riksbankens styrelse, hafva, synes det mig, blifvit fullständigt vederlagda af hvad som yttrats af den ärade representanten för Malmö och ledamoten i senaste bankkomité, herr Herslow. Och då jag i likhet med honom anser önskvärdt, att de privata bankernas sedelutgifningsrätt indrages och vi för hela riket få en enda sedelutgivande bank, ber jag att på det varmaste få tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Doktor Herslow har så fullständigt motiverat de skäl, som legat till grund för den senaste bankkomiténs förslag och Kongl. Maj:ts derpå grundade proposition, att jag i det fallet icke behöfver nämna någonting vidare, utan helt enkelt kan ansluta mig till hvad han har yttrat.

För öfrigt ber jag att få nämna, att det förefaller mig högst egendomligt, att åtskillige talare kunnat säga, att det af Kongl. Maj:t

*Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
riksbanken.*

(Forts.)

framlagda förslaget skulle leda derhän, att Andra Kammaren skulle förlora sin rätt att besluta i bankfrågor, och att intresset för sådana frågor i stället skulle hufvudsakligen öfverflyttas till Första Kammaren.

Första och Andra Kammaren skulle nemligen, säga de, ha helt olika intressen i bankfrågor. Hvaruti denna olikhet skulle bestå, har jag dock omöjligen kunnat göra klart för mig. Jag föreställer mig nemligen, att Första Kammaren så väl som den andra måste vara intresserad af att bankens styrelse och förvaltning är sådan, att landet deraf har nytta och gagn. Och då grunderna för valsättet vid utseende af bankofullmäktige icke komma att ändras genom antagande af nu föreliggande förslag, kan jag icke förstå, huru desse talare kunna tro, att bankintresset i större eller mindre mån skulle komma att öfverflyttas från den ena kammaren till den andra, om Kongl. Maj:ts förslag antages.

För min del tror jag icke derpå. En annan talare har äfven sagt att man ej borde öfverlemna förvaltningen i Konungens hand, men derom är det här alldeles icke fråga och lika litet är det fråga om att Riksdagen skulle släppa ifrån sig sin magtställning gent emot riksbanken. Det gäller här endast att göra ett sådant medgifvande, att åt Kongl. Maj:t skulle inrymmas rätt att i riksbankens styrelse förordna tre ledamöter eller fullmäktige, under det att de öfriga sex fullmäktige skulle af Riksdagen förordnas.

Man har här under föregående riksdagar icke en gång, utan ofta fått höra uttalas den önskan att blifva qvitt privatbankerna, och att man borde försöka arrangera vårt bankväsende så, att Sveriges riksbank blefve den enda sedelutgifvande banken i riket. Det är då besynnerligt att, när man ändtligen kommer fram med ett förslag i sådant syfte, alla möjliga hinder ställas i vägen för dess antagande. Jag ber herrarne ursäkta att jag påpekar att, derest detta förslag af Riksdagen bifalles, så blir deraf en gifven följd, att man för nästa Riksdag kommer att framlägga ett nytt förslag om förändrad banklagstiftning. Men äfven om så skulle ske, vill man ändock icke af ett eller annat skäl antaga förslaget. Somliga tycka att förslaget icke är godt; andra anmärka, att det inrymmer för stor magt åt Kongl. Maj:t. Å andra sidan måste man väl ändå medgifva det billiga deri att, om man vill att Kongl. Maj:t skall göra några medgifvanden, så måste också Riksdagen å sin sida vara något tillmötesgående. Ty det är alldeles uppenbart att, om förslaget kommer att afslås, Kongl. Maj:t då skäligen icke kan gå till väga på annat sätt än att till flera af de enskilda bankerna lemna ytterligare oktroy, hvilket åter skulle hafva till påföljd att vi ännu under många herrans år komme att få dragas med privatbankerna samt att till en oviss, långt aflägsen framtid komme att undanskjutas frågan om att få riksbanken ombildad till rikets enda sedelutgifvande bank, hvilket vi ju så länge eftersträfvat. Jag säger ännu en gång att, derest förslaget icke bifalles, Kongl. Maj:t skall se sig

nödsakad att, för att icke ställa till en allt för stor strypning i penningväsendet i landet, bevilja nya oktrojer.

Ett annat skäl, som för mig är mycket talande för ett yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts, af konstitutionsutskottet tillstyrkta samt af herr finansministern nyss förordade förslag, ligger deri att, för den händelse förslaget, nu afsloges, betoges derigenom en kommande Riksdag all möjlighet att inlåta sig på bankfrågan och derigenom komme den frågan att få hvila under hela den följande treårsperioden. Jag kan dessutom icke se någon möjlig olägenhet af att för närvarande antaga förslaget, och äfven om vi kunde tänka oss möjligheten utaf, att nästa Riksdag komme att afslå förslaget, så hafva vi i allt fall genom dess antagande nu beredt våra efterträdare den fördelen, att de blefvo satta i tillfälle att pröfva detsamma och i sammanhang dermed jemväl det förslag, som Kongl. Maj:t icke torde underlåta att framlägga angående privatbanklagstiftningen.

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Jag har velat anföra detta och till protokollet förvara min mening i denna fråga, emedan jag känner i luften, att förslaget möjligen kan komma att falla. Jag har dessutom särskild anledning att uttala min åsigt, då jag deltagit i den af Kongl. Maj:t tillsatta komité, som framlagt detta förslag, hvilket nu varit föremål för så mycken kritik. Jag skulle visserligen hafva mycket mera att tillägga, men det redan sagda kan vara tillräckligt i synnerhet efter det fullständiga och väl motiverade anförande, som herr Herslow i dag haft.

Jag får därför, herr talman, för min del yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Med herr Hörnfeldt förenade sig herrar *Elowson*, grefve *De la Gardie*, *Akerlund*, *Mallmin*, *Höghund*, *Liljenberg* och *Wester*.

Herr Danielson: Ja, huru varm vän man än kan vara af att få riksbanken ombildad till en enda sedelutgifvande bank i landet, så tror jag verkligen, att detta förslag är sådant, att det tål att tänka på, innan det antages. Jag kan ej värja mig för den uppfattningen, att här föreligga vissa otydligheter och oegentligheter samt vissa motsägelser. Detta har också blifvit delvis erkänt i den för förslaget begagnade motiveringen å sid. 20, der det nemligen heter: »då de fullmäktige i riksbanken, hvilka komma att af Kongl. Maj:t förordnas, enligt föreliggande förslag ej skulle deltaga i utförandet af de uppdrag, hvilka enligt 50, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32 och 68 §§ riksdagsordningen äligga fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret gemensamt, blir väl häraf en följd, att vid ifrågasvarande ärendens behandling riksgäldskontoret kan komma att representeras af sju, men riksbanken endast af sex ledamöter, under det att, å andra sidan, vid sådana gemensamma sammanträden, som för-anledas af de fullmäktige i de båda verken af Riksdagen särskildt gifna, i grundlagarne icke omförmälda uppdrag, i hvilka intet hinder

*Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
riksbanken.*

(Forts.)

finnes för samtliga fullmäktige i riksbanken att deltaga, riksbanken kan komma att företrädas af nio, men riksgäldskontoret endast af sju ledamöter.» En dylik oegentlighet som den, att den ena gången riksgäldskontoret blefve starkare representeradt än riksbanken och den andra gången ett motsatt förhållande eger rum, synes mig icke böra få förefinnas i en grundlag.

Här har också framhållits en annan omständighet, nemligen att riksbankens verksamhet vore så okontrollerad, att i följd deraf det blefve nödvändigt, att Kongl. Maj:t skulle ega utse personer, som der skulle inträda såsom kontrollanter på denna verksamhet. Men jag må undra, om den föreslagna kontrollen verkligen skulle blifva så synnerligen stor, som man föreställer sig. Det tycks som om, derest Kongl. Maj:t skulle få rätt att så väsentligt deltaga i bankens förvaltning, borde också Kongl. Maj:t ha skyldighet att bidraga till garantierna för bankens behöriga förvaltning. Derom innehåller emellertid förslaget ingenting, utan i det fallet finge det förblifva vid det förhållande, som för närvarande eger rum. Jag erinrar mig härvid, huru som en annan talare ifrågasatt, hvori ansvarigheten från Kongl. Maj:ts sida egentligen skulle bestå, och han kom till det resultatet, att icke någon som helst ansvarighet härvid förefunnnes. Ingen af oss har för öfrigt fått bevitna, att någon statsrådsledamot blifvit tilltalad för sina åtgärder såsom sådan, vare sig i det ena eller andra afseendet. Ty äfven om anledningar icke saknats, så tillämpas i allt fall härvid icke våra grundlagars bestämmelser, och man vet dessutom ganska väl, huru långt det skall gå, innan någon riksrätt kommer till stånd. Dels skall konstitutionsutskottet uttala sig för tillsättande af riksrätt och dels skola båda kamrarna hafva beslutat denna åtgärd.

Det har till och med blifvit sagdt, att sjelfva våra grundlagar äro så beskaffade, att man efter de gamla kollegiernas förändring samt sedan presidenterna blifvit ersatta med generaldirektörer, o. s. v., skall hafva svårt att få en riksrätt till stånd. Jag behöfver endast erinra herrarne huru det tillgick, då Kongl. Maj:t till Riksdagens antagande framlade förslag till lag om aktiebanker. Detta förslag godkändes af Riksdagen i mars eller maj månad. Men hvad hände? Jo, denna lag blef ej utfärdad förr än i slutet af samma år. Under tiden hade en särskild bankinrättning fått oktroj på utfärdande af obligationer till ett hundratal millioner. Tro icke herrarne, att, om bankofullmäktige hade varit de, som så förfarit, de fått sitta hårdt emellan. Är detta den garanti man vill hafva. Då regeringens ansvarige ledamöter kunnat så förfara i en sådan fråga, hvad skall man då kunna tro om de ledamöter, som af regeringen skulle tillsättas i riksbanken och som möjligen skulle kunna tänkas komma att bero af dess åsikter. Är detta uppmuntrande? Vi minnas alla med hvilken ledsnad man erfor, att först sedan nämnda bolag fått sin oktroj, så kom den afsedda lagen ut. Man har i allmänhet ansett att, då Kongl. Maj:t inkommit till Riksdagen med lagförslag, och Riksdagen bifallit detta, förslaget i och med detsamma

betraktats såsom lag. Jag kan således ej finna, att föreliggande förslag innebär någon synnerlig kontroll eller garanti. Riksdagen har alltid vårdat sig noga om att bevara sin rätt i fråga om riksbankens vård, och det torde icke kunna framvisas ett enda exempel på, att Riksdagen gjort sig skyldig till öfvergrepp i fråga om riksbanken. Tvärt om torde man böra erkänna, att Riksdagen alltid väl vårdat sig om denna. Jag skall för min del icke vara rädd, om de enskilda bankerna få ytterligare oktroj på några år, ty detta innebure mindre fara än om vi skulle få en banklag, sådan som den föreslagna och hvilken för mig icke är synnerligen tilltalande.

Vidare har man sagt, att förslaget borde antagas jemväl för att derigenom åt nästa Riksdag bereda möjlighet att få pröfva förslaget. Men deremot får jag erinra, att det tillkommer oss att säga vår mening efter vår uppfattning och icke med hänsyn till hvad som må tillhöra en kommande Riksdag. Och om vår uppfattning är, att det ifrågavarande förslaget icke är lämpligt, så böra vi väl icke rösta för bifall till detsamma endast af den anledning, att det skulle få ligga på bordet till nästa riksdag. Det är vår pligt att uttala vår verkliga uppfattning; och då jag är af den åsigten, att förslaget är olämpligt och icke på något sätt egnadt att befrämja det syfte, som man här sökt att framhålla, så vill jag för min del icke vara med om dess antagande, synnerligast som detsamma innebär en väsentlig minskning i Riksdagens rättigheter. Jag vill för öfrigt ej vara med om att afsäga oss detta dyrbara arf, vi hafva från 1809 års män, som blifvit af Riksdagen i så många år väl vårdadt. Jag yrkar därför afslag å utskottets hemställan och hoppas, att denna kammare skall afslå föreliggande förslag.

Häruti instämde herrar *Petersson* i Runtorp, *Bladh*, *Folke Andersson*, *Norén*, *Olson* i Stensdalen, *Erikson* i Myckelgård, *Bäckgren*, *Jansson* i Saxhyttan, *Odell*, *Olsson* i Frösvi, *Erickson* i Bjersby, *Holmgren*, *Jönsson* i Gammalstorp, *Olsson* i Ornakärr, *Eliasson*, *Ersson* i Vestlandaholm och *Anderson* i Skeenda.

Herr Sven Nilsson: En bland de största och ansvarsfullaste af de skyldigheter Riksdagen har är den att försvara det svenska folkets rättigheter. För min del kan jag icke finna, att vi skulle göra det, i fall vi gå in på det förslag, som här föreligger. Man har visserligen sagt att Riksdagen icke skulle förlora det ringaste af sin magt, hvilken skulle blifva alldeles orubbad, i fall det föreliggande förslaget antoges. Men jag hemställer till de herrar, som uttalat en sådan åsigt, om icke Riksdagen i verkligheten skulle afhända sig ej så obetydligt af sin magt genom att åt Kongl. Maj:t inrymma rättigheten att tillsätta en del af bankofullmäktige. Det kan också bli en annan fråga, huru vida ej sjelfva styrelsens sammansättning, på sätt här är föreslaget, skulle innebära att Riksdagens rätt rent af äfventyras. För min del anser

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Ang. ändring i vissa grundlageparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken. jag att, så länge Första Kammaren är sammansatt som den nu är, och då ty värr föga förhoppning förefinnes att få densamma förändrad i en mera liberal riktning på ännu många år, så förefaller det mig vara alldeles tydligt, att, då Kongl. Maj:t skall tillsätta tre ledamöter af styrelsen, och Riksdagens båda kamrar skola tillsätta styrelsens öfrige ledamöter, följden helt naturligt blir den, att en öfvervigt inom styrelsen skall uppstå af två tredjedelar mot en tredjedel, hvilken senare skall anses vara representerad af Andra Kammaren. Hvad får då denna kammare att säga i riksbanken? Jo, att opponera sig. Detta kan man väl kalla ett ingrepp i det svenska folkets rättigheter, och jag kan icke föreställa mig annat, än att just den bland dessa det svenska folkets rättigheter, som vi på detta sätt skulle öfverlemna åt Kongl. Maj:t, är allt för dyrbar i förhållande till det lilla mål, som man eftersträfvat, nemligen att få privatbankernas sedelutgifningsrätt afskaffad. Jag tror också för min del att frågan om sedelutgifningsrätten icke nu är så synnerligt påträngande som förr, eller som det låter från vissa håll. Jag medgifver naturligtvis gerna, att man bör sträfva efter att få en nationalbank för hela riket. Det är ett mål, som synes mig i högsta grad eftersträfvansvärdt. Och jag tror, att man måste undertrycka privatbankerna förr eller senare, ty i och med detsamma man grundat en nationalbank, så har man grundlagt dess öfvervalde öfver privatbankerna. Jag tror emellertid, att, med det sätt, hvarpå våra sparbanker nu skötas, den allra största delen af allmogen på landsbygden vänder sig till dem för att få sina penningangelägenheter besörjda, och därför är behöfvat att behålla privatbankerna, åtminstone på landsbygden, ej så stort, som det förut varit. Och om man omhuldar sparbankerna på rätt sätt, så skall det visa sig, att man mer och mer icke blir så synnerligen angelägen att från samma håll som förr ifrågasätta, att privatbankerna måtte upphöra. Detta, tror jag, blir en tidsfråga, snart nog af den beskaffenhet, att vi slippa få höra talas om den. Således tror jag icke, att man behöfver från den sidan vara så synnerligen angelägen att lemna bort den rätt, Riksdagen har öfver riksbanken, mot ett så obetydligt intresse, som ligger i den uteslutande sedelutgifningsrätten hos privatbankerna. Frågan om en enda sedelutgifvande nationalbank är af den beskaffenhet, att den tränger sig fram trots allt motstånd.

Det har här blifvit sagdt, att man bör taga det föreliggande förslaget, emedan partiställningen kan blifva sådan, att fara uppstår för hela riksbankens existens. Jag tror för min del näppeligen, att det kan komma i fråga, att partiställningen blir värre, än den är för närvarande och under ett par, tre år varit. Kan någon med skäl påstå, att denna partistrid medfört den allra ringaste fara för riksbanken? Jag har aldrig erfarit det. Partierna hafva visserligen i vissa fall uppstått olika kandidater till fullmäktigeplatserna. Men i alla fall styres riksbanken bra och på ett sätt, som icke gifver anledning till anmärkning. Man har också sagt: Hvilken är ansvarig för riksbanken? Riks-

dagen är icke ansvarig. Jag undrar hvilken som skulle vara ansvarig utom den, som å folkets vägnar vårdar och förvaltar riksbanken, nemligen Riksdagen. Men hur blir det, om det nya förslaget antages? Konungen är oansvarig, och någon garanti för att regeringen skulle kunna göras ansvarig finnes icke. Det är ganska märkliga och grava anmärkningar, som stundom blifvit mot regeringen gjorda i konstitutionsutskottet, men der ser man, huru den ena kammaren står emot den andra, och på det sättet faller frågan, och det blir ingen anmärkning af, och om än en anmärkning skulle kunna vinna Riksdagens godkännande, hvilka utsigter förefinnas för att Riksdagen af dömande myndigheter får rätt? Jag föreställer mig, att det i sådana fall skall gå på samma sätt som hittills. I synnerhet så länge det finnes ett så starkt privatbanksintresse inom riksdagen, särskildt inom Första Kam-maren. De anmärkningar, som framdeles skola komma att framställas af konstitutionsutskottet, skola af sådan anledning blifva synnerligen lama. Det blir således nog Riksdagen, som äfven för framtiden finge blifva ansvarig för riksbankens skötsel, ehuru en del af magten öfver densamma blifvit lemnad i andra händer.

*Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
riksbanken.*

(Forts.)

Man har också talat om, att det är alldeles nödvändigt att denna lag antages, om man önskar en utsträckning af afdelningskontoren i lands-orten och i synnerhet om man sträfvar efter, att det måtte finnas ett afdelningskontor i hvarje residensstad. För min del tycker jag, att vi gått den vägen under flera år; vi hafva skaffat oss ett nytt afdelningskontor för nästan hvarje riksdag, och jag föreställer mig, att vi skulle kunna fortsätta på samma sätt utan att behöfva skaffa oss någon ny banklag. Det kan ordnas lika bra under nuvarande förhållanden som med den lag, som är ifrågasatt.

Det är ett skäl till, som jag skall be att få upptaga, ehuru det egentligen icke är något skäl. Man har ansett, att det icke vore någon fara att nu antaga lagen, emedan den derigenom endast antages hvilande till nästa riksdag för att då efter de nya valen åter pröfvas. Ja väl, mine herrar, i politiskt hänsende skulle jag verkligen icke vara rädd att lemna ett sådant uppskof, ty jag är viss om, att derest Riksdagen nu antoge lagen, folket skulle vara tillräckligt vaket öfver sina rättigheter, för att nästa Riksdag skulle komma att vara samman-satt på sådant sätt, att förslaget då skulle falla. Men när jag har den öfvertygelsen, så förstår jag icke, hvartill det skulle tjena att antaga ett förslag, som i alla fall kommer att förkastas. Jag tror sålunda ej heller, att det finnes någon orsak att låta beveka sig af det skälet, att lagen bör antagas hvilande till kommande riksdag, för att efter de nya valen Riksdagen må komma i tillfälle att pröfva och afslå frågan.

Jag säger som den siste talaren: Våra förfäder hafva genom grundlagen gifvit oss i arf denna rättighet, som i sitt slag är nästan allenastående och som vår tids folk icke skulle vara mäktigt att skaffa sig. Är det då skäl att afhända sig en sådan rätt? Och eger nu Riks-dagen denna rätt att ensam styra och öfvervaka riksbankens angelä-

Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
riksbanken.

genheter, utan att Konungen har rätt att blanda sig deri, så kan jag icke vara med om att afhända folkets representanter denna dyrbara rätt.

På denna grund anhåller jag, herr talman, om afslag å utskottets förslag.

(Forts.)

I detta anförande förenade sig herrar *Truedsson, Ollas A. Ericsson, Vahlén, Gyllensvärd, Larsson* i Berga, *Nilsson* i Skärhus, *Björkman, Svensson* i Karlskrona, *Bruse, Andersson* i Upsal, *Pehrsson* i Önnerud, *Tysk, Hansson* i Solberga, *Olsson* i Sörnäs, *Bromée* och *Lundström*.

Herr Herslow yttrade: Jag skall be att till bemötande af några föregående talare få yttra ännu ett par ord.

En talare yttrade, att då kammaren brukade visa sig så försigtig, när det gälde att ändra en enda liten grundlagsparagraf, man icke nu borde rusa åstad och antaga hela denna mängd af förändringar. Hade denne talare något uppmärksamare granskat betänkandet, så skulle han hafva funnit, att i de andra paragraferna det endast är fråga om den förändringen, att i stället för orden »fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret» står »de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret», sålunda blott och bart en omskrifning af en benämning.

En annan talare, herr Ljungman, påstod, att man allt för mycket inskränkt antalet af de frågor, som skola afgöras genom gemensam votering, emedan man gått för långt i att i banklagen upptaga en del bestämmelser, som hittills stått i bankoreglementet. Jag erkänner, att det i en och annan punkt är mycket svårt att afgöra, hvad som bör stå i lagen och hvad som bör stå i reglementet. Det är stundom nästan en smakfråga, hvarom mycket skiftande meningar kunna råda. Men detta är ju ej så farligt; jag föreställer mig, att det icke skulle vara omöjligt att, derest man vid blifvande granskning af banklagen finner den eller den frågan böra öfverlemnas åt gemensam votering, då stryka densamma i lagen och öfverflytta den till reglementet.

Det är en punkt, vid hvilken flere hafva dröjt, nemligen att Riksdagen under 200 år haft riksbankens styrelse om hand och att under denna tid ingen olycka, ja ingen anledning till anmärkning förekommit. Mine herrar, det är en välsignad sak att kunna glömma. Tänk om vi evigt skulle bära i vårt minne icke allenast hvad vi sjelfva lidit, utan hvad våra förfäder lidit, och det så lång tid tillbaka som under 200 år. Jag tror för öfrigt, att om någon af de herrar, som nu prisa de tvenne sista sekelns bankhistoria, intresserar sig så mycket för historien, att han litet närmare tager reda på landets ekonomiska utveckling under denna långa tid, i den mån denna påverkats af banksystemet — ja, jag vill icke begära, att studierna skola omfatta de 200 sista åren, utan blott detta århundrade — så skall han finna, att det

verkligen gifvits tillfällen, då detta arf från 1809, som man talat om, icke blifvit lyckligt förvaltadt af Riksdagen, och då landet fått dyrt svida derför, icke minst den fattiga landtbefolkningen.

Mine herrar, ett godt arf är en välsignad sak, och det är en härlig sak att rätt förvalta det; men till en rätt förvaltning hör äfven att försöka förkofra det, att söka göra det säkrare och solidare, och att i en förbättrad, mera betryggad form öfverlemna det åt efterkommande släkten. Jag tror och är öfvertygad om, att alla de, som haft någon närmare befattning med frågan, hafva, i likhet med regeringen sjelf, varit af den öfvertygelsen, att riksbanken, derest förslaget antoges, skulle blifva en mycket starkare institution än den för närvarande är, och sålunda ett mycket bättre arf att lemna till kommande generationer.

Man har sagt, att riksbanken visat sig kunna bestå prof. Men hafva verkligen dessa prof varit af så allvarlig art? Mine herrar, vi äro exceptionellt ett lyckligt folk. Under snart tre mansåldrar ha vi varit välsignade med yttre och inre fred. Då kan hvilket banksystem som helst någorlunda hjelpa sig fram. Men må de herrar, som uttalat sig med en sådan säkerhet om riksbankens förmåga att i framtiden bestå äfven hårda prof, antingen sjelfva allvarligare tänka sig in i saken eller ock rådfråga någon, som gjort detta, och de skola säkerligen komma till insigt derom, att om några pröfningar af allvarligare art skulle möta, så kommer hvarken riksbanken eller privatbankerna att bestå det profvet, och det af den grund, att de äro så inrättade, att de ej ömsesidigt stärka utan ömsesidigt försvaga hvarandra.

Jag nämnde nyss, att vi voro ett lyckligt folk, och jag angaf skälen derför. Jag hörde nu från min ärade vän på kristianstadsbanken ytterligare bekräftadt, att vi äro mycket lyckliga. Han sade nemligen, att det vore märkvärdigt om partistriderna i landet skulle kunna blifva så farliga, att genom deras förvällande riksbanken skulle råka i våda, då vi nu, efter hans mening, i tre år haft förskräckliga tider, men riksbanken likväl trots den häftiga partikampen bestått profvet! Mine herrar! Vi ha just i dag på förmiddagen behandlat vår egentliga ekonomiskt politiska stridsfråga! Var det ej förfärligt, hvad den tog för våldsam glöd och förskräckliga dimensioner! Nej, mine herrar, så länge ett lands politiska partiförhållanden äro sådana, att de, äfven då de anses vara som värst, taga så beskedlig gestalt, är det ingen fara för riksbanken, den må vara i Riksdagens eller Kongl. Maj:ts hand. Men andra länders historia visar, att politiska strider kunna taga en annan karakter; och då sådana stormar komma, vore det en välsignad sak att hafva hela landets kapital, alla våra tillgångar, den rikes så väl som den fattiges, under litet fastare tak och mellan litet solidare murar, än det nuvarande banksystemet består sig med.

Jag undrar derför, om icke herrarne böra gifva sig tid att tänka på denna sak två gånger.

*Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
riksbanken.*

(Forts.)

*Ang. ändring
i vissa grund-
lagsparagrafer,
som beröra för-
valtningen af
riksbanken.*

(Forts.)

Herr Dahn: Då jag vid remissen af denna fråga yttrade mig, hade jag nu icke ämnat begära ordet, när min åsigt i frågan ju är kammaren bekant. Men jag kan icke underlåta att med några ord besvara herr Herslow, som yttrade, att man borde se tillbaka på huru riksbanken i forna tider blifvit styrd, och ville han naturligtvis dermed säga, att om Kongl. Maj:t haft sin hand med i denna styrelse, skulle dessa olyckliga realisationer icke hafva inträffat. Jag vill då erinra derom, att fastän Kongl. Maj:t ej haft med riksbankens förvaltning att göra, har han dock försökt sig tillräckligt på det finansiella området för att lemna exempel på, hur det skulle kunna ha gått, i fall Kongl. Maj:t haft riksbanken i sina händer. Jag vill visst icke gå så långt tillbaka som till Karl XII:s mynttecken, men vi kunna ju se till hur det förhöll sig med Gustaf III:s generaldiskontkontor. Detta var, som vi veta, en statens låneinrättning, helt och hållet både förvaltat och kontrollerad af Kongl. Maj:t. Konungen tillsatte nemligen ej blott dess styrelse — fem direktörer — jemte ombudsman, utan äfven revisorer, tre till antalet, af hvilka bankofullmäktige hade att genom lottnings utse två. Denna inrättning egde bestånd i två år eller till och med år 1789, då rikets ständer måste öfvertaga den. Det heter då, att Kongl. Maj:t och rikets ständer funno för godt att rikets ständer öfvertogo rikets gäld, som borde förvaltas af ett deras eget verk och kontor genom fullmäktige, utsedde af rikets ständer, under Kongl. Maj:ts hägn och skydd. Skogman säger härom, att det var »ett artigt sätt att ställa en misshushållande regering under förmynderskap af rikets ständers utredningsmän.» Emellertid vållades riksbanken ständigt bekymmer af denna rikets gäld. Vid 1800 års riksdag ålades riksbanken att innan 1808 års slut inlösa 15,000,000 riksdaler riksgäldssedlar — pappersmynt utan realunderlag — hvilka allesammans jemte ett eller annat hundratusen derutöfver vid 1808 års slut äfven voro inlösta. Resten af riksgäldssedlarne inlöstes af riksgäldskontoret genom inflytande bevillningsmedel. Men icke för ty fans vid 1808 års slut mellan sex à sju millioner i riksgäldssedlar utelöpande, och man kom sedermera under fund med, att det träffats en hemlig öfverenskommelse mellan Kongl. Maj:t och riksgäldskontoret om en ny utgiftning af riksgäldssedlar för bestridande af en del af krigskostnaden. Alla dessa sedlar måste naturligtvis äfven inlösas; och riksbanken fick göra det. Jag skall icke tala om Gustaf IV Adolfs attentat mot banken eller de försträckningar, som vid regementsförändringen skedde. Det var också tydligt, att, genom Finlands skilsmessa ifrån Sverige, det skulle blifva ytterligare svåra tider för riksbanken, då allt i Finland utelöpande svenskt sedelmynt — så riksbanks- som riksgäldssedlar — ju måste af banken inlösas med klingande mynt, så att, äfven om Kongl. Maj:t tillsatt några fullmäktige, en realisation helt säkert ej uteblifvit.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade, att man kunde misstänka att, om Riksdagen fortfarande skulle utse samt-

lige fullmäktige, fullmäktigskapet kunde komma att göras till parti-belöningar. Men det kunde ju hända, att det fullmäktigskap, som Kongl. Maj:t hade att lemna, också kunde komma att utgöra endast ynnestbevis. Jag vill visst icke påstå något sådant, men det vore väl icke omöjligt. Antecedentier i liknande fall äro må hända icke så svåra att uppleta.

Ang. ändring i vissa grundlagsparagrafer, som beröra förvaltningen af riksbanken.

(Forts.)

Herr Rydin yttrade, att Kongl. Maj:t redan nu har ett visst inflytande öfver riksbanken, då det är bestämdt i 2 § lagen om rikets ständers bank, att på Kongl. Maj:t må det ankomma att pröfva, hvilka utvägar må vidtagas för att enligt grundlagen upprätthålla allmänna förtroendet och återställa banken i det skick 1 § stadgar, och att detta vore ett skäl att medgifva Kongl. Maj:t ännu större inflytande. (Detta är en ny illustration till satsen »mer vill mer ha».) När därför Kongl. Maj:t redan nu har en så stor magt, synes det tvärt om mig ingalunda vara skäl att öka den.

Herr Rydin sade vidare, att Riksdagen är oansvarig. Men det är väl ända samma Riksdagens garanti, som upprätthåller riksgäldsobligationernas värde, som äfven får draga försorg om att bringa jemvigt mellan riksbankens guld-kassa och sedelstock, att i yttersta hand bevilja medel, så att icke all bankverksamhet och all rörelse upphör och hela statsmaskineriet står stilla. Riksdagens garanti är sålunda i min tanke något vida mera än Kongl. Maj:ts garanti.

Herr Herslow uttalade sin fruktan för, att Riksdagen kunde kasta om hela bankens förvaltning genom ändring i bankoreglementet. Men meningen vore ju att, om en ny lag rörande riksbanken kommer till stånd, få intaget i denna lag det väsentligaste af de bestämmelser, som stå i reglementet.

Vidare yttrades det, att, om vi nu kastade bort detta förslag, så vore det icke sagdt, att vi erbjödos ett sådant mera. Detta innebär, synes mig, ett slags hot. Men denna hotelse från det hållet blir utan betydelse, då man vet, att det finnes mer än ett sätt för denna kam-mare att i nödfall pressa fram sin mening gent emot vissa intressen och nå det länge önskade målet, en enda sedelbank. Att Kongl. Maj:t beviljar oktroyer åt enskilda banker på nya fem år, finner jag helt naturligt. Jag skulle ej hafva något att invända, äfven om det skedde för tio års tid, då jag ej betviflar Kongl. Maj:ts omtänksamhet att i så fall göra det vilkorligt, och då i allt fall den nya lagstiftningen för riksbanken ej skulle komma att tillämpas förr än 1903.

Herr Herslow sade också, att han vore säker på, att hela landet önskade, att Kongl. Maj:t skulle erhålla del i riksbankens styrelse. Jag deremot är öfvertygad om, att den del af landet, som kallas landsbygden, önskar alldeles icke något sådant, och äfven från städerna tror jag mången icke önskar det. Det skall också bli intressant att se vid den stundande valkampanjen, hvar landet i denna fråga ligger; och om så är fallet, som herr Herslow tror, skall det väl, om vi nu afslå det föreliggande förslaget, inom kort ge sig till känna.

Herr talman! Jag yrkar afslag å utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan i fråga om den nu föredragna paragrafen och *dels* på afslag å densamma; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering begärdes och företogs enligt en nu uppsatt och af kammaren godkänd voteringsproposition, så lydande:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet i dess utlåtande n:o 11 hemställt i fråga om § 72 regeringsformen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, harkammaren afslagit utskottets hemställan i nämnda del.

Omröstningen utföll med 67 ja och 122 nej; hvadan kammaren fattat sitt beslut i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Emot kammarens sålunda fattade beslut anmälde herr *Nilson* i Lidköping sin reservation.

Herr *Anderson* i Tenhult erhöi ordet och yttrade: Sedan nu den föreslagna förändringen i denna 72 § afslagits, hemställer jag, att de öfriga paragraferna i förslaget vid föredragningen ej måtte uppläsas, utan endast nämnas till sitt paragrafnummer.

Denna hemställan bifölls.

50, 70, 72, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32, 65 och 68 §§ riksdagsordningen.

Hvad utskottet hemställt afslogs.

I fråga om § 71 riksdagsordningen anförde:

Herr *Månsson*: Jag skall be att på de skäl, som finnas anförda i den vid betänkandet fogade reservationen, få yrka afslag på utskottets förslag och bifall till den af oss föreslagna lydelsen af 71 § riksdagsordningen. Denna förändring afser, såsom herrarne finna, att få

större säkerhet och kontinuitet i riksbankens styrelse, än nu är fallet, och detta vore något, som kunde anses både nödigt och nyttigt.

Jag yrkar därför, såsom sagdt, bifall till reservationen.

Vidare yttrades ej. Med afslag å utskottets hemställan, biföll kammaren hvad herrar *P. Larsson* m. fl. i sin vid utlåtandet fogade reservation i fråga om lydelsen af denna paragraf föreslagit.

§ 73 riksdagsordningen.

Utskottets förslag afslogs.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om tillägg till § 16 regeringsformen;

sammansatta stats- och bankouts-kottets utlåtande n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förnyade förordningar angående Sveriges allmänna hypoteksbank och angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 10, angående stämpelafgiften;

n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser i fråga om denaturering af bränvin; och

n:o 12, angående vilkoren för tillverkning af bränvin;

lagutskottets utlåtande n:o 49, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändring i strafflagens bestämmelser i fråga om ädömande af frihetsstraff; samt

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående befrämjande af frivillig ålderdomsförsäkring;

n:o 34, i anledning af väckt förslag beträffande nattåg å norra stambanan;

n:o 35, i anledning af väckt motion om utredning i fråga om landskylden till kyrkor och presterskap inom Bohus län; samt

n:o 36, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om upphörande eller inskränkning af skyldigheten att förrätta syner å indelta arméns torp.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 10,58 e. m.

In fidei

A. E. J. Johansson.